

СПОРТ
«Кхерамзлен ишкол»
яхача яхъашка
котбаьнний цѐраш
ьяхар

16

КЕРДА ГИУЛАКХ
Кердача факультете
студенташ хъэцаргба

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ПАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№18 (12645)
Маьсела
бутт,
23 ди, 2024 шу

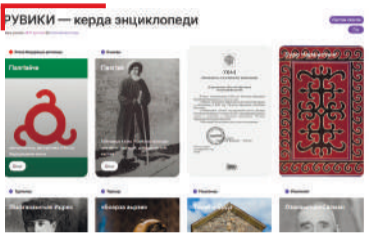
Газет арадувл 1923-ча шера
маьсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

12+

МОТТ ХАР

«Рувики» яха
интернет-энциклопеди
хъаллаьцар вай
республико

4

ХЪАЖОЛ ДАР

ПалгІайчера хъажол
де болхараш Магасера
Меддане, Джидде
гІоргба

5

ШАХЪАРА ХЪАЛ

МагІалбика бахархой
вахара хъалаш
тоалургда

6

КЕРДАЧУН ЛАКХАЛЕНГА

ПалгІай мотт
таьрахъашка баккхар

8

КУЛЬТУРА

МагІалбикерча музей-
мемориале гулбенна
хилар вай мехкара
дешархой «Музейя бус»

10

www.serdalo.ru | Дзен сердало | vk.com/gserdalo | @gserdalo

Цхъаккха вицвеннавац

ПалгІайчен Кулгалхочун кхетаче хилар,
СВО дІахьош бейнача блухой гаргарча нахаца

3

Іадика хийла, ишкол!

ТІеххъара
гургал техар
республикерча
ишколашка

7

«Нана-турпалхо» яха цИи елар вай мехкахочоа

Коазой Мадина

Ноаной, политикаш, хьехархой, лораш белгал-барах долча амара кулг яздаьд РФ Президентта. Царна юкье ба Кьилбаседа Кавказа бахархой а. Путин Владимира еза цИи еннарех я, вай мехкахо Ужахьанакьан Аьсет. Из хоам «Сердалога» бир кьахьегама гИулакхех йолча Министерствон зарбан болх лелабераша.

«Дезала гИулакхех йола институт чИоагИеш, боагИача боараме бераш кхедеш, кьахьегаш хьайоагИача гИалгИай мехкарча Ужахьанакьан Аьсета «Нана-турпалхо» яха цИи елар», - йоах хоамо.

ГалгИайчен ийс класс якккхача 8 эзар сага ОГЭ дIалургья

Газданакьан Ахьмад

Паччахьалкхен керттерча экзаменга (ОГЭ) кийчо дIайолаелар тахан, 9-ча класе багIача дешархочта. Из дIахьоргья Ньасарерча №4 йолча ишкола даькъ тIа кИмарса бетта шоллагIача дийнахьа. Цу юкья дерригача Илмаех дола денош а хургда. Ингалсий метта экзамен луш хургва 16 дешархо.

«ОГЭ чудоагIаш да эрсий меттах, математиках экзаменаш дIаялар, иштта ше харжа а йиш я ши экзамен. ОВЗ выпускникаша, берашазаIапхоша, заIапхоша керттера ши экзамен мара дIаяла езац аттестат хьаэцара. ГалгИайче, паччахьалкхен керттера экзамен дIалуш хургва 8 эзар саг. Экзаменаш дIаяхьара юкье хургья 26 экзамен дIалу моттиг», - аьлар «Сердало» газетага ГалгИай Илмани дешареи Министерствон зарбан болх лелабераша.

Экзаменаш дика дIаяла ловш бале, дешархой шоашта хьехархоша хьаденна декхараш дика Iомадаь хила беа. Иштта лоархIаме да салаIар, хIама яар, шоай могашал лораяр, экзаменаш дIалу хана уйла дикагIа дIатIагIоргйолаш.

Мехкадас, ишколай кулгалхошца, ЕГЭ кийчо ярах дийцар

Коазой Мадина

ГалгИайчен кулгалхочо Келаматанакьан Махьмуд-Иаьлас республикан ишколай директорашца кхетаче дIайихьар, паччахьалкхен аттестаци дIаяхьара дош дувца дагахьа. Из хоам газетага бир ГалгИай Республикан Кулгалхочун зар-

бан болх лелабераша.

«ЕГЭ - из вай берий вахаре чоалхане отташ дола хьал да. Цар экзамен дика дIачуяларах тийша да, дIахо цар хургдола вахар, вай декхар да царна эшаш мел дола дика хьалаш из дIаялара хилийта. Уж хьаллаца беа эшача, паргIато хилийта

еза царна, хIаране шийна ховш дар хьагойтара йола оагIув кийчье еза, тIаккха боаккхаргба цар толам», - аьлар Келаматанакьан Махьмуд-Иаьлас.

Шоай аргIарIа директораша мехка Кулгалхочун сатедир; ерригача ишколаша цаI йола экзамен дIаялара кийчо яьй, аьнна.

Кхетаче дIахьош, иштта дий-

цар, дика хьалаш хилийта а кхерамзлен Iалашо яь хила а езарах, из эшаш да берашта а цар даьшта а.

Цунца дувзаденна, Мехкадас тIадиллар доал деча моттигашкарча кулгалхошца, цаI йола экзамен дIалу хилийта кьаьстга терко яр.

Газ чуйилларах долча декхарашка хьежар депутаташ

Султиганакьан Йоакьап

Халкья Гуллама экономически политикан комитете дIайихьача яьржача кхетаче дийцар, ГалгИай мехка газ чуйилларах, уж декхараш кхоачашдарах, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгИай Республикан Парламенте.

«Газпрома Ньасарен газ дIаюха хьожача» АО керттерча кулгалхочо Ланьанакьан Эл-

берда хоам бир, газ чуйилларах дола парламенто хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдарах», - йоах хоамо.

Газови гИулакха кулгалхочо депутаташка хоам бир, республикан доазон тIа 66 054 цIагIа газ чуйилла хиларах, иштта влашIара даьча ценой 503 квартира чу, юридически нах ба газ чуйилларашта юкье 3 эзар саг. Газ чуйиллара хьокхам, ГалгИай Республикан вахара ганзо лаьрхIадох, 87,67% я.

«ГалгИай Республике гIолла 2016-2020 шерашка, Российски Федерацие газ чуйиллара программа» кхоачашьеш, вайцига хьаьй 18 газ дIа-юха хьожачеш йола моттиг. Юкьяра дIалаьрхIача - 405,6 км.

Кьаьстга терко тIаьхийтай, нах чу ца бахача моттигашка хьал довзара. Иштта газ лелаеца ценошкарча гIирсаьца дувзаденна кьахаташта кулг яздаьд.

ДукхарIа болча бахархош-

ка газ чуйилла бокьо луш дола кьахаташ дац, из бахьан долаш царца бартчIоагIам бе йиш яц.

Цудухьа депутаташа хьалхадьккхар, цу наьха доалахьара ценош хьатIаьзде дезаш хилар, иштта да воацаш латгача фусамашкара газ а тIахьожаме хила езилга.

Республикан Парламенте из дош теркама юкье хила деза, дIахойодача хана дикагIа кхоачашдара.

Галгалайчен Кулгалхочун кхетаче хилар, СВО дахьош бейнача блухой гаргарча нахаца

Султиганакъан Йоакъап

кулгалхочун зарбан болх
лелабераша.

Галгалайчен Кулгалхочун кхетаче хилар, лаьрххIа йола операци дахьош бейнача блухой гаргарча нахаца, яхаш, дийцар мехка

«ЛаьрххIа йола операци дахьош бейначар гаргарча нахаца кхетаче хилар. Дика къамаьл хилар цу кхета-

че. ДукхагIа дола хаттараш дувзадenna дар федеральни, моттигера новкъостал дарца, цу юкье балха оттавар а иштта лаяттан дакъа даларца а дувзадenna хаттараш дар», - аьлар Махьмуд-

Иаьлас, уж хаттараш хьалхарча аргIагIа кхоачашде дезилга белгалдеш.

Мехкадас хьоахадир, шоай са ца кходеш, Даьхе лораш, майралца моастагIох латаш, бейнача блухой деза-

лашта массайолча хана новкъостал лоаттаде дезилга.

Республикан Кулгалхочо аьлар; из вай турпалхой дезалашта еш йола теркоя, ца хаддаш, бехктокхаме дIаьхьа езаш а я, аьнна.

СВО доакъашхой дезалашта юкье дIадийкьар лаьтташ

Гаьгенакъан Марина

«Даьхен Лорбой» яхача лоадама ганза филиало новкъостал дир СВО доакъашхой дезалашта лаьтташ дала. Цу тайпара программа вай мехка йолаш я, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цигарча викалаша.

«Дукха хьем ца беш, лаьтта леладара бокьонаш дIаелар кхаь блухочун дезалашта. Хьалхарча аргIагIа лаьтта делар Эккажкьонгий-Юртарча Б. Аюпа боккхача дезала. ХIанз укх сахьате цу дезала да лаьрххIача операци дакъа лоацаш ва. ХIаьта дукхача ханашка сатийса ца цо хьалде лаьрхIад, юха ше мехка ваьнначул тIехьагIа.

Ший хьамсарча юрта Яндаре тхов-Кийле хиларга Г. Ислама тийса са а кхоачашхургда. Ислам а ХIанз тIема мугIарашка ва», - йоах хоамо.

Цул совгIа, ца эцара дола сертификат делар ший тIема декхар кхоачашдеш веннача Газиканакъан ИбрахIима даьна. Белгалдаккха деза, майрал гойтараш, цунна Денала орден енна хилар.

Вахара хьалашка хьожаш болча викалаша яхачох, лаьттанцара хьал - из эггара лоархIамергIа да, цунца дукха хаттараш дувзадenna хул СВО доакъашхой. «Даьхен Лорбой» лодама ганзо, иштта доалахьарча лаьттан гIулакха йолча Министерствос шоайла бувзам лелабу, из хьашт кхоачашдеш аттагIа хургдаш.

Галгалай мехка дагалаьцар Россе Турпалхо Боканакъан Мустафа

Гаьгенакъан Марина

лоадама ганза филиале.

СоагIапча Боканакъан Мустафайна хетаяь кхетаче дIайихьар, валарца дувзадenna, цунна Российски Федерацие Президента Указах Россе Турпал аьнна ци елар, яхаш, дувц «Сердало» газетага «Даьхен Лорбой» яхача Галгалай

«Цига гулбелар, шоай мехкахой дагабоха, цар сий де. Кхетачен хьаьший бар Галгалай Пачахьалкхен лакхарча дарже латта викалаш, тайп-тайпарча доал деча доакъош тIара кулгалхой, пачахьалкхен къахьегам моттигий викалаш, венна-

ча блухочун нана Боканакъан Марем.

Кхетаче дахьош, «Седкъа» яхача Гуманитарни моттиго, СоагIапча (Боканакъан Мустафа ваьча юрта) 42-ча гвардейски мотострелкови дивизе 71-гIа гвардейски мотострелкови сура командирах дола документальни фильм гойтар», - аьлар

«Даьхен Лорбой» яхача лоадама ганза кулгалхочун гIончас Новрбенакъан Фаринас.

Эпсара иштта Денала орден, «Майрал гойтараш», «ТIема сийле» яха хьалхара дозал дола, «ТIема даькъ тIа белгалваларах» яха 3-гIа дозал дола майдилгаш я.

СВО доакъашхочунна каьхаташ меттаоттаде новкъостал дир

Гаьгенакъан Марина

та меттел.

Моттигерча «Даьхен Лорбой» филиало новкъостал дир, ЛаьрххIа йолча операциен доакъашхочун даьга хинна каьхаташ меттаоттаде, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цу урхаллен викалаша.

«Укх деношка, Эккажкьонгий-Юрта вахача Шоанакхой Ахьмада Российски Федерацие каьхатий бIарчча кхоачам хьабелар, даьга хиннача каьхаташ-

Из ваха хилар цу лоадама ганзагара новкъостал дехаш, цул тIехьагIа лаьрххIа болх лелабеш волча Хидиранакъан Ювсапа къамаьл хилар, миграционни гIулакха кулгалхочунца. Из болх цьхана дIабихьачул тIехьагIа массехк ди даьлча, тIема блухочун дехар кхоачашдир», - аьлар газета редакцияга.

Белгалду, СВО доазон тIа из мугIарерча салтечун декхараш кхоачашдеш хиннав, яхаш.

**ГалгӀай
мехкарча
хьакимашта,
баркал
кхайкадир
Матвиенко
Валентинас**

Газданакъсан Ахьмад

Юртарча къахьегамхой ерригача Россе кхетаче Москве дакъа лоацаш хиннача вай мехкахошта, баркал кхайкадир Федерацие Совете хьалхалаттача Матвиенко Валентинас. Дика къахьийгарех ба, аьнна, белгалбир ГӀажарий-Юртарча администраце кулгалхо вола Чаккенакъсан Осман, ГӀажарий-Юртарча культуран цӀенна кулгалду Йовлой Ювсап.

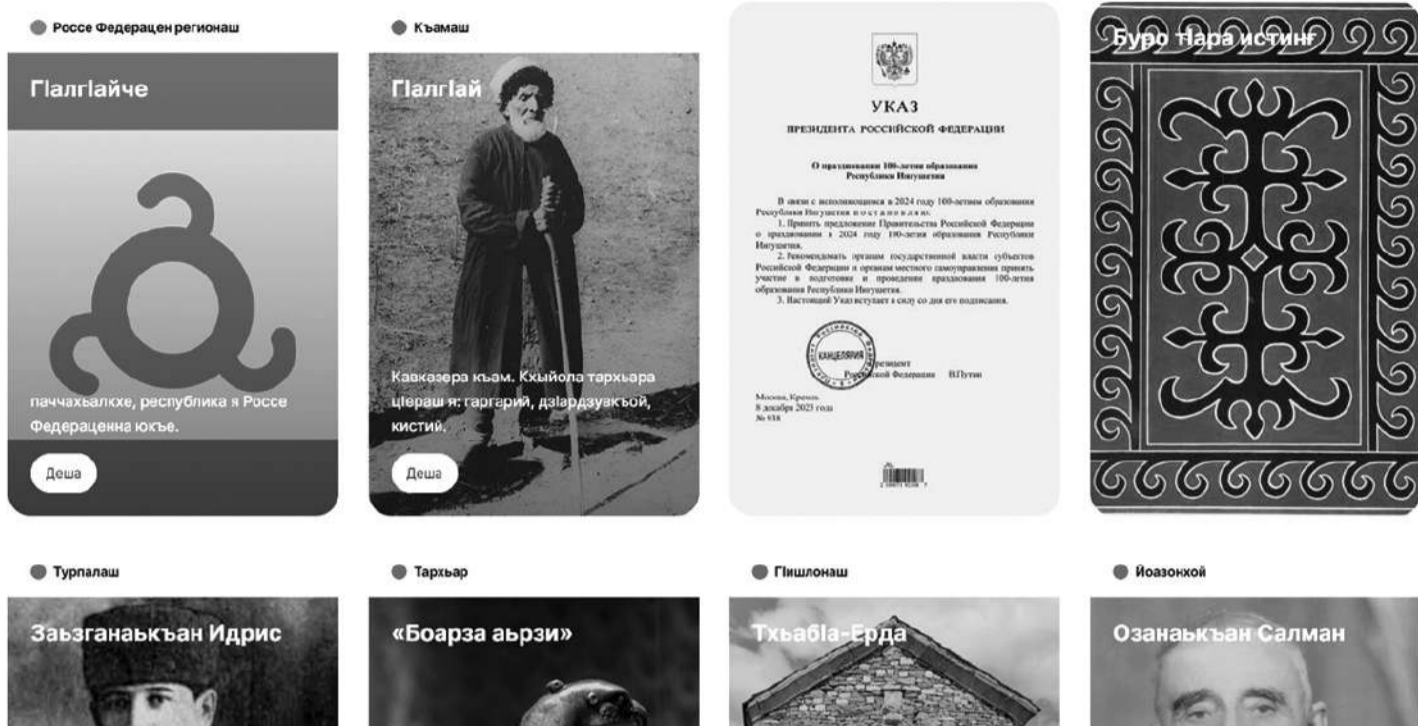
«Ше «Юртарча къахьегамхой» яхача ерригача Россе кхетаче къамӀал деш, Матвиенко Валентинас белгалдир, из гулакх тӀехьарча ворхӀ шера юртарча вахара хьал тоаде гӀерташ хьабӀагача къахьегамхошца дӀакхухьача кхетаченашца дувзадена долга. Иштта дола вӀашагӀкхетараш лоархӀаме, боккха пайда беш долга дийцар цо.

Юртаршара хьал лорадараша теркалдаьраш хьаллаьца, вахаре цар йизза моттиг дӀалаьцай. Царех я «Юртарча культуран болхло», «Юртарча ипотека» яха програмаш», - дийцар «Сердалога» Йовлой Ювсап.

Кхувш латтача тӀехьенна Даьхе езаялийтара оагӀонцара лакха кхетам луш, ГалгӀайчен культура, истори лорадеча накъ тӀа къахьегарах, из белгалваьв тахан вай мехко, Федерацие Совете кулгалхочун баркал кхайкадарца.

РУВИКИ — керда энциклопеди

Хана укказа 2811 лустам ба ГалгӀай меттала.

«Рувики» яха интернет-энциклопеди хьаллаьцар вай республико

Гаьгенакъсан Марина

мохк а.

Ший мотт санна, Россе моллагӀа долча къаман мотт Юмабе, шаьрбе аьттув луш долча «Рувики» яхача ерригача Россе таьрахьий интернет-энциклопедех дӀакхийтар вай

Из хоам «Сердалога» бир цу балхага хьожараша. ГалгӀайчен кийле дӀайолаьча укх цьхан бетта, 2 811 статья гучаьлар сайте.

Наха аттагӀа хургдолаш тайп-

тайпара оагӀонаш юкъедихьад цига: кхетам, нах, илма, спорт, культура. ГалгӀай оагӀон редактор волча Налганакъсан Мусас белгалдечох, онлайн-энциклопедех аьттув лу сайтера моллагӀа хӀама хувца, тоаде. ХӀаьта хувцам юкъебахьа аьттув бийхка

йозаш а да сайта тӀа.

«ЛоархӀаме да, автараш болча доакъашхоша яздераш, бух болаш, лоархӀам бола моттиг йолаш, хилар. ЛаьрхӀа оттабаь тӀахьожаш, нийсадар, доацар тохкаш болхлоь ба сайте», - йоах тхогарча хоам.

Россе юртбоахама Министерстве белгалбир, Курскенакъсан Рустама балха толам

Султиганакъсан Йоакъап

17.07.2016 шерашка болх беш вар №3349/42/ 03 йолча МагӀалбика шахьара ОАО «Россельхозбанке».

Вай мехкахочунна, Курскенакъсан Мухарбика Рустама, дукхача шерашка дика толамаш доахаш, юртбоахама даькъ тӀа къахьегаш хиларах; баркал оалаш дола каьхат делар Россе юртбоахама министра Д. Н. Патрушевс кулг а яздаь, яхаш, дийцар «Сердало» газетага юртбоахамхоша.

2020 шера маьцхали бетта 20-ча дийнахьа денз, из болх беш ва Москве, цо тӀахьожам лоаттабу моттигашкарча филиалашка алапе проекташ, мах бара оагӀонаш дегӀайоалаьра, банковски карташ леладара хьалаш тоадара, балха моттигаш дегӀайоагӀаш хилара.

«Мухарбика Рустама къахьег Москва-Шахьара «Российски Юртбоахама банк» наха деш дола гулакхаш чакхдахара Департамента бувзамаш дегӀадоаладара, кхоачашдара йолча моттига цьхан даькъа болх лелабу директор волаш», - аьлар хоам.

Цу тайпара болх дикача толамашца дӀабахьа ховш вай мехкахо хиларах, доаккхал де деза, моллагӀачунна а ше деш дола гулакх тоаде догдоагӀаргдолаш масал да из.

ХьалхагӀа Курскенакъсан Рустам, 23.04.2014-

Тахан Россе дукхача моттигашка, шоашта тӀадила декхар дӀазза кхоачашдеш, цунца бехттокхаме болаш, дукха

ГалгӀайчен викалаш ба. Цар республикан цӀи лакха лоаттаю, иштта Российски пачча-

хьалкхе социально-экономически дегӀаяра юкъе доккха дакъа лоац.

Ахкан ха хьаоттарца, лорадала дезилга хьалхадаьккхар берашта

Султиганакъсан Йоакъап

ша.

Наькъашка лоралуш лела дезилга берашта хьалхадоахаш ба ГИБДД болхлоь. Из хоам «Сердалога» бир МВД болхло-

«Керттера декхар - наькъашкарча хатарех бераш лорадар! Бераш салаӀа цӀагӀа дусаь йола ха хьаьттай, цунга хьежжа, мас-

саза санна ишколашка ухаш, царца кхетаченаш дӀакхухьаш, хьехар деш ба ГИБДД болхлоь.

Укх наькъа уж баха хилар, Наьсарерча № 3 йолча ишколе. Ахкан хана наькъашка геттара

фийла хила везилгах, наькъашкара бокьонаш йовза езилгах дийцар берашка», - йоах тхогарча хоам.

Геттара лоархӀаме да, ара баьдӀелча, машинаца воагӀачо

дикагӀа зувргволаш, барзкъах моллагӀа къегаш, сердал луш йола хӀама яллар. Ахкан бетташ-ка бераш геттара дукха хул новкъа, цунга хьежжа, цӀоагӀа фийла хила беа бокхийбараш а.

Бувзамаш - толамий никъ

Султиганаькъан Йоакъап

Казане д'ахьош йолча «Росси - ислама мохк: KazanForum» яхача йоккхача кхетаче дакъа лоацаш ба вай республикера викалаш. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Экономикан, культуран оаг'онашца дувзаденнараш дийцар кхетаче, иштта бусалба динцара бувзам чоаг'бара, тоабара т'ехьа къамаьл дир. «RUSSIA HALAL EXPO - 2024» яхача гойтаме дакъа лоацаш, Татарстана кулгалхочунца тайп-тайпарча кхетаченашка хулаш ха д'айихьар цу кхетаче вайцигара бахача викалаша Мизенаькъан Руслана, массазара викал волча Илезанаькъан Микаила», - белгалдир вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Иаблас, цу в'ашаг'хетара лерх'амах дувцаш.

Йоккхача кхетаче дийцар экономика хьал тоадарах, хьаьнала, беркатедар ма хулла доаржадарах, туризмах, иштта кхьдарех. Вай Мехкадас теркалдечох, иштта йолча кхетачено боккха пайда бу экономикан, культуран оаг'онашта. «Хьаьнала дола х'ама, туризм йоаржаяро бусалба мехкашкара бизнесменаш, хьаьший т'аозаргба вай мехка. Из геттара лоарх'аме, терко е езаш х'ама дал» - белгалдир вай Мехкадас.

Цо хьоахадир; иштта йолча йоккхача кхетаченашка дакъа лоацаш, бувзам лелабеш хиларо г'алг'ай мехка керда, беркате, вахара хьал, экономика тоаш дола наькъаш хьаделларгда, аьнна.

Г'алг'айчера хьажол де болхараш Магасера Меддане, Джидде г'юргба

Султиганаькъан Йоакъап

Хьажол де ха хьазттай. Аьтинга бетта 6-ча денгара 28 денга кхаччалца, хьажол де болхараш г'юргба «Sen trum Air» компане рейсаца Магас-Меддане, Джидде, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Г'алг'ай Республикан Кулгал-

хочун зарбан болх лелабераша.

«Кхаь к'ирал к'езигаг'ла ха йисай, хьажол де Макка болханах вай наькъабаха. Деррига кийчон балхаш д'ахьош да: д'аболханах д'аязбаьб, уж каьхаташ йоаг'лаш йолча моттиге д'адахьийтад, хьехамаш деш

дола цхьанкхетараш чакхдаьннад.

Балха тоабо ший болх лертг'ла д'ахьош хиларах, хьажол дика кхоачашде таро хургья», - аьлар республикан кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Иаблас, ше цу лоарх'амеча наькъах дувцаш.

Цо дег чура даькъалабий-

цар хьажол де болхараш, х'ара бусалба сага вахаре эггара лоарх'амег'ла дола хьажол де болхарий аьттув хилар ловш долча дешашца. Махьмуд-Иаблий дешашта, шоашкара ловца т'атохаш ба Г'алг'айчен бахархой, хьажол де болхачар новкьостий, гаргара нах.

Туризмах дола дешар д'адихьар Магасе

Гаьгенаькъан Мартина

Туризмах дола дешар д'адихьар кагирхой политикахи туризмахи йолча Министерстве. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигерча болхлоша.

«Ахкан ханара денош мишта д'адахьа йиш я, дувца лаьрх'ар кагирхошта. Селханара кхетаче дешархошта лаьрх'а д'ахьош яр.

«Даьйх дисар» яха вахара проект хьаллоацаш, министерствон болхло йолча Пулой Аминас №1 йолча лицейа дешархошта белгалдир, салога гулделча бераша ду г'алаташ. Пайда болаш, дега сакьердам хулаш, ха мишта д'ахьо еза хайра дешархошта. Чоаг'ла раьза бар уж цу г'улакха», - йоах тхогарча хоамо.

Пулой Аминас аьнна-чох, бераша боккха пайда ийцар цу кхетаче; цул совг'ла, цхьаькха цу тайпарча в'ашаг'хетара лаьрх'а ц'аг'ара болх белар царна.

Дарбанчешка хьожаш, хьалаш тоадеш ба

Султиганаькъан Йоакъап

Г'алг'айчен юрташка к'езиг-к'езига тоаш латт, унахценон тайп-тайпара г'ишлош. Х'анз тоаяь йоалаш я Пхьилекьонгий-Юртара ц'и йоацача лазара, кхайкора духьала-

ра диспансерий б'еха хиш д'аахийтара йола моттиг, яхаш, дийцар «Сердало» газетага республикан министрий кабинетете.

«Из проект кхоачашгьеш я, лорий г'ишлошка йоуаш дола б'еха хиш, йалама нов-

къа хургдоацаш, ц'ендара дола хьалаш йалашде дагахьа.

Деррига г'ишлон-монтажни балхаш шоай ханнахьа йистедоахаш латт, г'ишло д'ачулуш», - аьлар хоамо.

Белгалду, «Стройгарант+» ООО болхлошта баркал аь-

ннад, болх дика кхоачашбар.

Из беррига болх ца хилча баргбоацаш ба, экологически хьал цу моча моттигашка дика хургдолаш, мехка лорий дарбанчешка наха эша г'улакх де лертг'ла хьалаш хургдолаш.

Базорканаъкъан Идриса цѐрах бола урам тоабеш боахк МагІалбике

ГІазданаъкъан Ахьмад

МагІалбикера Базорканаъкъан Идриса цѐи лелаю урам тоабе арабаъннаб болхлой. Шахъара ганзера хьакъоастадаъча рузкъах, дІахьош ба из беркате болх.

«Машинаш Іоувттаергйола доазув тоадеш, боахк болхлой карарча хана. Эшаш йоаца гаънаш дІатедаш, керда хувцамаш деш, куц эргадоаккхаш латт кертерча урама», - дийцар тха «Сердалога» шахъарерча администраце.

Из урам шахъаре кертерчарех лоархІаш ба. Бахархой, иштта хъаъший бІарг хьоастаргболча тайпара; хоза тоае лерхІ из моттиг.

Шоай боахаме къахъегарех дикагІчарна, ах миллион ахча лургда

Султиганаъкъан Йоакъап

Шоай коарча боахаме къахъегаш, эггара хьинарегІа болх берашта, ах миллион ахча дала лерхІ. Из хоам «Сердалога» бир цу гІулакха тІахьожам бераша.

«Сурт, видеогойтам болаш ОМСе каъхаташ дІачудала деза дакъа лаца безам бараша. ЛярххІа оттаяъча комиссе тохаргда из гІулакх. Эггара дикагІа боахам бараш белгалбаъ, хьалхара моттиг яккхачоа 500 эзар сом лургда, шоллагІча моттиге волчоа- 300 эзар сом, кхоалагІа моттиг яккхачоа - 200 эзар сом», - йоах тхогарча хоам.

Цул совгІа, хьинаре къахъегаш, шоай коа тайп-тайпара беркат, оалхазараш кхедарашта юкърча ткъа сага ахчанца гІо дергда.

Белгалде деза, иштта дІакхухъача яхъаша моттигера беркат доаржаделга, къахъегарий кхы а чІоагІагІа хІама хъаде чам айбелга. Вай кхувш латтача тІехьенна а, хоза масал эца моттиг я из.

МагІалбика бахархой вахара хъалаш тоалургда

Коазой Мадина

АргІанара гІа баъккхар МагІалбика Іаъдало, шахъара бахархой вахара хъалаш тоадеш. Весенни урам тІа латта

цѐнош дІахеттар юкърча канализацех, яхаш, дийцар ГІалгІай Республикан Пачча-хьалкхен зарбан болх лелабераша.

«800 совгІа метр йаъха канализе сангар якккхар цу урам тІа латтача цѐношта тІайодаш, цо таро хулийтаргья царна эшаш йолча таханарча заман канализацеца Іалашо е», - аьлар хоам.

Из тахан ца хилча даргда ацар да, цунга шахъара бахархой хъежа дукха ха яр. ХІанз уж балхаш дІадоладаъд, кастлуш Весенни урам тІа бахача наъха вахара хъалаш тоалургда.

Йоккхача Ачалкхе керда хин турбаш чуйоахкаш латт

ГІазданаъкъан Ахьмад

МагІалбика кхален Йоккхача Ачалкхе, Комсомольски урам тІа, керда хин турбаш чуйоахкаш латт. Уж я 600 метр

йІаъха.

«Уж балхаш дІахьош да моттигерча бахархоша дехар дарах, дукха ха яр хица дув-

заденна дош кхоачашдар цар деха», - аьлар «Сердало» газетага МагІалбика кхален доал деча дакъъ тІарча администраце.

Керда турбаш чуйоахкаш таро хулийтаргья Комсомольски

урам тІа мел долча цѐношка бахача наъха вахара хъал аттача даккха.

Балхаш йистедоахаргда гаргарча хана, цул тІехьагІа цу нахага хицара паргІато хургья.

Фусам чура тоае Іомабу моттиг, ший болх дІаболабеш я республике

ГІазданаъкъан Ахьмад

Магасерча культуран гІулакх доаржадеча моттиге, фусам чура тоаяра гІулакх дІадоладеш да. Цига Іомадергда малагІа бесаш шоайла дикагІа тов, мишта кийчье еза моллагІа моттиг сийрдагІа, хозагІа хе-

таргйолаш, иштта цу оагІонца дувзаденна лоархІамедараш.

«Цу балха массайола оагІув йовзийташ, тайп-тайпара говзалаш караерзае гІо дергда хІара дешархочоа. МоллагІа йола моттиг хоза тоая дІаоттае ховш хургда, из говзал караерзая-

реш. Из хоам «Сердалога» бир культуран гІулакхх йолча Министертвост.

Цига Іомавеннача сага аьттув хургда тайп-тайпарча моттигашка болх беш, ше Іомадаъчох боккха пайда хулаш дІахо дІагІо.

14 эзар тонн хьоари кIаи дIадахийта лерхI республикера

Султиганакъан Йоакъап

14 эзар тонн хьоари кIаи кхыча мехкашка дIадахийта лерхI республикера. 3,9 млн США доллар мах болаш ялат да из, ахчанга диллача. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх ле-лабераша.

«Республикера ялат кхычаха дIакхухийташ дола гIулак, ше хинначул дикка лакхделар 2024-ча шера. Вай ахархоша, юртбоахама гIулакхех йолча Министерствос хьинаре кхъегарах хьахиннад из деррига.

14 эзар тонн мухь дIабахийта лерхI вай кхыча мехкашка. Из да хьоари кIаи. ГуржегIа, Ираке, Иране кхоачаргда вайцигара цIена кхедаь ялат», - белгалдир вай Мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас, моттигерча АПК оагIон балхах дувцаш. Цо теркалдир, из лоархIаге гIулак «Кьамашта юкьера коопераци, экспорт» яхача проектага гIолла дIахьош долга. Республикера хIама кхыча моттигашка йохкаро вай экономикан хьал дикка тоаду, цунга хьежжа, из бувзам чIоагIбеш, тоабеш кхъегаш ба мехкара хьакимаш.

Мехкадас теркалдир; кастта вай мехкара беркат кьамашта юкьерча базара массайолча моттигашка довзаш хургда, аьнна. Белгалде деза, тIехьарча шерашка вай мехкара юртбоахама хьал тоалуш, дикка айлуш доагIилга.

ТIехьара гургал техар республикерча ишколашка

Гаьгенакъан Марина

ТIехьара гургал бийкар тахан 9-ча, 11-ча классашкара дешархошта. Республикерча ерригача ишколашкара лакхерча классашка даьгIа бераш кердача новкьа гIа баккха даькьаладувцаш ди дар тахан. Наьсарерча №1 йолча лицее цу гIулакха хетаяь йоккха кхетаче хилар. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигерча болхло-

ша.

«Дега боча йолча ишколаца, Iадика ювца атта дацар берашта. ДIахо царга хьеж керда, докхий наькьаш. Вахаре шоаш ле-лабергбола болх харжа безаш ба уж, дикка кийчо е еза экзаменашка. Лицее баьхка хилар паччахьалкхен хьалхарча гIончаца кхъегаш вола ТIоаршхой Амир, дешареи Илмани гIулакхах йолча ми-

нистерствера болхлой, лицее деша ваьгIа Наьсарен кхален прокурор Овшанакъан Руслан», - йоах тхогарча хоам.

Хала дар берашта шоллагIа цIа хинна лаьтгача моттигага Iадика ювца, цхьабарий бларгех дувлача хих гуш дар, кьастар царна атта доацилга. Лицее болх беча ГIазданакъан Мурадташ йийкьар белгалдаьннача берашта.

«Сагото да тахан хьехархошца Iадика ювцаш! Шераш дIадаха, университет яккха яьнна, кердача новкьа яргьа со, Дала аьннадале, бакьда, сайца деша баьгIараш, сайна хьийхараш цIаккха а бицбербац аз. Аьттув болаш, мехка наьбаоалаш, дIахо дIабаха низ хилба массане. Дагалаттар кхоачашхилда, иразе хилда керда вахар!» - аьлар 17 шу даьннача Местой Лейлас.

Яйгача атлетиках йола яхьаш дIайихьар, СКФО МЧС тоабашта юкье

ГIазданакъан Ахьмад

СКФО МЧС тоабашта юкьера яйгача атлетиках йола еррига миIингаш чулоаца яхьаш дIайолаелар. Наьсарерча Овшанакъан Рашида цIерах йолча стадиона тIа адара наькьаш тIа арабаргба дикагIа лоархIаш бола атлеташ.

«Кхаж тесса, белгалдир мала мичахьа латта веза. Яхьаш массехк оагIув чулоацаш я: эстафета 4x400 метр, вадар 3000 метр маIача наха, 1000 метр кхалнаха. Аьттув балба доакьашхой!

Хьожаш хургда тхо цу яхьашка!» - дийцар «Сердалога» МЧС болхлоша. Хьажа безам бола моллагIвар Овшанакъан Рашида цIерах йолча стадиона тIа хьех.

Юртбоахама Министерстве кхашкарча балхий хьал дийцар

Коазой Мадина

Республикан юртбоахама Министерстве хIара кIира дIахьош йола аргIанара кхетаче хилар ГУПий кулгалхошца, яхаш, дийцар цигарча зарбан болх лела-

бераша. Дийца керте-ра дош - бIаьстанара балхаш дIадахьар, тIехьа ювш йола култураш дIаер. Иштга цига хьоахадир, гурахьа дIадийнача ялатий хьал. Из доацаш а ахархой хьежар цхьайолча балха моттигаш-

ца дувзаденнача дешашка.

«ГУПий кулгалхоша яхачох, гурахьа дIадийна ялат дикача хьале да. Шоай ханнахьа молхаш тохаш а дика хьатIадаргдола балхаш а дIадихьад.

БIаьсти тIехьа дувш дола ялат дIадера болх ший йиллача хана дIахьош ба. ДIайийнача култураш тIа оасар хьалтIадаргдоацаш бола болх а дика беш ба», - аьлар ахархой боахама зарбан болх ле-лабераша.

Галгъай мотт таьрахъашка баккхар

Султиганаькъан Йоакъап

«Сердало» яхача кепайо-зон цѐн кулгалхо Курскенаькъан Хадижат, шеф-редактор Курскенаькъан Ибрахим дакъа лоацаш хилар «Хоамий технологеш, Россе халкъий метташ» яхача 1-ча болх дѐболабара сессе, из дѐайихъар Москве майтсела бетта 13-14 деношка Яндекс-са штаб-квартиран дакъь тѐа.

Цу йоккхача, хъал довза аьнна вѐлашгѐеллача кхетаче-не гулбелар метта технологей, из нийсбаь дѐаоттабара дакъь тѐа къахъегаш бола говзанчаш, Илмани дешареи викалаш, лингвисташ, IT-проект тохкараш, метта хъал леладераш.

Хъалхара балха ди хетадаь дар «Россе халкъий метташ хъаллацара таьрахъий кхоачам хилийтара: метта базови технологеш» яхача деша.

Цига къамаьл деш, дукхагѐча дакъе дийцар дар наьна меттала деш дола йоазув лорадар, онлайн-ишколалашка цу тайпара хъал дегѐадоаладар. Россе тайп-тайпарча мехкашкарча говзанчаша шоай балха дакъа гойтар: мобильни оагѐонаш, автоматически таржам дара дола видеохоамаш, наьна меттала хъал тахкар, иштта кхыдола наькъаш лахар.

Къамаьл деш хилар Россе ФАДН къамашта юкѐерча гѐулакхех долча дакъь тѐа пачахъалкхен политикан Ур-

халлен кулгалхо, РАН метташ Юмадара института болхло Харитонов Василий.

Россе ФАДН кулгалхочун гѐончас, цигарча таьрахъий трансформацие кулгалхочо Бедкин Станислава йоккхача кхетаче белгалдир, «дунен тѐарча дукхача меттай мехкаша шоашта могоар ду, уж метташ лорадара, технически дегѐадара оагѐув шерагѐа яржаш латгача хана, дукхача метташца дувзадена хаттараш кхоачашдара».

Цо дѐахо аьлар, тахан латгача хана, доккхийча мехкаша хоамий, таьрахъий дакъь тѐа метташ дегѐадоаладара терко лоаттау.

Карарча хана, дукхача къамех латгача Российски Федерацие дика дакъа лоац из декхар кхоачашдеча.

Иштта С. Бедкина терко тѐаяхийтар, таханарча денна ший наьна мотт безаш болча наха, дег чура наьна мотт лорабе гѐрташ къахъегаш хилар-

ра. «Цу сессе хиннача метта хъал леладераша, технически говзанчаша дукха пайда шоашкара боалаш дола къамаьл дир», - аьлар Курскенаькъан Ибрахима, шийна хетар дувцаш.

Майтсела бетта 14-ча дийнахъа, цу сессе доакъашхошта говзанч-хъехам гойтар IT-говзанчаша машинаца таржам дарца, кулгайоазув кхетадара йола технологеш юкѐейоаларца бувзабена.

Болх йистебоалаш, дийцар Российски Федерацие къамий метташ вѐлашгѐохкара йолча Россе ФАДН чуйоагѐача тоба заседане, «Яндекс-таржамхо» балха юкѐейоаларча.

Белгалдаккха дезаш да, тахан цу хъакъехъа къахъегаш йолча балха тоба чубоагѐаш ба РФ 18 моттигера викалаш, цар хъахержаб дѐахо болх бара 24 мотт, цу юкѐе гѐалгѐай мотт а болаш.

Цу лоархѐамеча гѐулакха дѐаяздаьрашта юкѐе да жѐайхой, абзой, аьдагѐий, буряттий, доаргѐой, гѐаьбаргой-черсий, къарший-балкхарой, гѐумкий, гѐазгѐумкий, лаьзгий, мансий, мокший, ненций, негѐий, хѐирий, табасрой,

тувий, хантий, нохчий, эрзий метташ. Кастлуш уж метташ кхы а дукхагѐа хургда.

Цу тайпара, хъаэца хѐама долаш, дѐайихъача кхетаче-не, «Сердало» газета шеф-редактора Курскенаькъан Ибрахима барт бир Яндекс-са Андроид-клавиатура тѐа гѐалгѐай мотт хъаоттаргѐола гѐулакх вѐаштѐехъадаккхара тѐехъа.

Цига дийцар Гѐалгѐай мехка лингвисташ-таьрахъий технологей говзанчаш боагѐаргѐола дош, цар дипломни балхаш кийчдеш новкъостал дергдѐа гѐалгѐай мотт таьрахъашка баккхара.

Таханарча замах, дукхача хоамий, культуран дакъь тѐа, тайп-тайпарча къамий белгалонаш йовш латгача хана, чѐоагѐа лоархѐаме да ший наьна мотт лорабар. Цига дукха низ а, безам а, къахъегам а эш.

Цу гѐулакха керда хъалаш эш. Царех цагѐа да - мотт таьрахъий кѐийлен тѐа баккхар, вахара бувзамашка ший мотт хилийтара. Къаьстта цудухъа, из декхар кхоачашдеш ба Гѐалгѐайчен говзанчаш, иштта Россе кхыча моттигашкара цар новкъостий.

2024-ча шера кхоачашде дезача декхарех, дийцар Хъалхарчар

Гаьгенаькъан Марина

Укх шера шоаш дѐабахъа безача балхах, дийцар йоккхача кхетаче «Хъалхарчар болам» яхача моттигерча оагѐон доакъашхоша. Из хоам «Сердалога» бир цигарча болхлоша.

«Керттерча декхарех дийцар вѐлашгѐохетаре. Царех да, тайп-тайпара боламаш, кхета-

ченаш дѐакхъар, кулгалхошта, доакъашхошта юкѐера бувзамаш чѐоагѐдар, иштта кхыдола лоархѐамедараш», - йоах тхога бенача хоамо.

Эггара лоархѐаме долча декхарех дар, Хъалхарчар Советта доакъашхой хувца безаш хилар. Дийлла хоржамаш дѐадиьха, чакхдаккха лаьрхѐар из гѐулакх.

Меларе яхача
лоаман юрта
хинна куц
меттаоттаде
лерхI

ГалгIай мехка лораду Эбарга-Юртарга сийленгаш

Султиганькъан Йоакъап

ГалгIайчен Эбарга-Юртарга администраце лорадеш леладу, доал деча дакъ тIа латта исторен, культуран тамашийна сийленгаш, яхаш, дийцар

«Сердало» газетага Шолжа кхале.

«Балхаш даьд, лаьрххIа йола техника юкъе а яьккха. Уж дила, гонахьара буц дIахьеккха, басар хьеккха тоадир, хоза кердадаь-

хар. ДIахо администрацен кулгалхой, уж сийленгаш тIалатта доазув кийчдара, ахчанцара таро лохаш ба», - аьлар хоамо.

Уж да къахьегеама сийна оттадаь «Болхло, ахархо» яха сийленг, из оттадаьд 1952 шера.

Иштга 1964-ча шера оттадаь, Советски Iаьдал доаккхаш, 1918-1919 шерашка бейнача бIухой сийленг да укхза.

Уж лоархIаме моттигаш тахан республикан, берригача мехка исторе дакъа да.

Султиганькъан Йоакъап

Архивашкара истори тохкаш, Меларе яхача гIалай моттига тхьовра хинна куц меттаоттаде дагахьа къахьегаш ба тахан «АСМ Групп» яхача оагIон болхлой. ТIехьа тIабоагIарашта, из моттиг юхьанца хиннача беса тоае лерхI республике. Из хоам «Сердалога» бир мехка каьмино.

Кхо гIат дола ишкол хьалъеш боахк Наьсаре

Султиганькъан Йоакъап

Укх тIехьарча шерашка дукха керда ишкол хьалъеш, тоаеш латт вай мехка. 720 бера моттигаш луш йола кхозза вIаштIарьяь ишкол хьалъеш, боккха болх ба Наьсаре дIахьош. Из хоам «Сердалога» бир гIишлой балхах йолча Министерствос.

«Ишкол хьалъеча доазон тIа дукха балхаш йистедаьхад, карарча хана. Пенаш урагIхьош, гонахьара цхьацца балхаш йистедаохаш, боахк къахье-

гамхой. Ишкола коа хьалъьяь котельни, иштга кхыйола хIамаш, хIанз ков тоадеш боахк», - йоах тхогарча хоамо. «Дешар» яхача къааман проекта гIолла, дIахьош болх ба из гIишлой балхах йолча Министерствос.

«Элитспецстрой» яха гIишлош еш йола фирма я, из болх шийна дIатIаийцар. 640 миллион совгIа ахча да цу балха хьахьождаьр. Таханарча дийнахьа 58% хиллал болх йистедаьнабцига. 2024-гIа шу йистедаалаш, кийча хила езаш я ишкол бераш тIаэца.

ГалгIайче БоргIа-Каш тоаде лерхI

Коазой Мадина

БоргIа-Каш яха къубба я Наьсарен кхален Пхьилекъонгий-Юрта, ГалгIайче меттел, Кьилбаседа Кавказе а къаьнагIчарех лоархIаш буьсалба наьха сийленг да из. Укх деношка, из къубба малагIча хьале я хара, цига вахар ЖIайрахьа-Эса-Чоьжерча музеза-заповедника кулгалхо Сампенаькъан А., иштга «Казьят» яхача дикача гIулакхий ганза кулгалхо, Россерча буьсалба наьха Дин урхаллен викал Акказиев Р., яхаш, дийцар «Сердало» газетага музеза-заповеднике.

Къубба кIайча кхерах хьалъ-

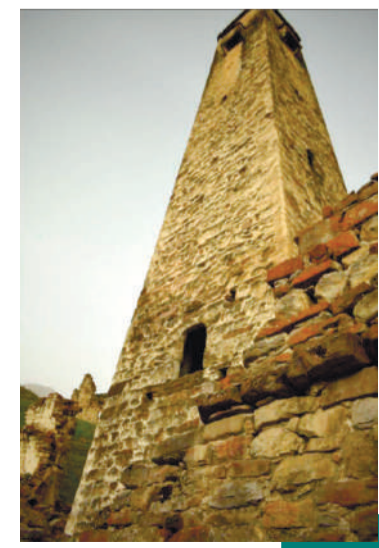
ьяча гIишлонна тара я, йIоахал 5,5 метр, шорал - 4 метр, лакхал 3,2 метр я из гIишло. Йиьсаьна кIийле а, ах герга бухь а ба цун. Малхбоален оагIорахьара ира

моартол я, лакха йоацаш чувала моттиг я, цу тIа лакхе улл Iарбий метгала йоазув тIадола кхоь бетонах яь Iоакъа. Цар беча хоамах, къубба яьй 808

шера, хиджра ханага диллача (из нийслу аьтинга бетта 29 дийнахьа 1405-ча - аьтинга бетта 17 дийнахьа 1406 шерашка). Цига дIавелла воалл «Худайнада воI Бек-Солта».

БоргIа-Каш ерригроссийски культуран, исторе лоархIам болаш сийленг да, из лорадеш да паччахьалкхено. Тайптайпарча ханашка из тохкаш хиннав Л. П. Семенов, И. П. Щелькин, Л. И. Лавров», - аьлар «Сердало» газетага яьссача ара латтача къубба тIа даьча йоазоно.

Цу къаьнарча культуран гIишлонга хьежачул тIехьагIа, Акказиев Рашида аьлар; ше из лорадара моллагIа дола новкъостал де кийча ва, аьнна.

Къона ашархо кийчлуш ва, Ерригроссийски берий Фольклориадага

Газданаъкъан Ахмад

ГалгIай къона ашархо Овшанаъкъан Iаддал-Гафур кийчлуш ва аьтинга бетта Казане дIахьоргIолча Ерригроссийски Фольклориаде дакъа лаца. Татрий мехка столице гуллургда Россее эггара чIоагIаIа начIал дола бераш, уж да халкъа иллеш, ашараш, халхараш Iомадеш, чуйинна къахьегараш.

«Iаддал-Гафур къаьна-ра гIалгIай дахчан пандар безаш ва. Из кIаьнк дика во-взаш ва гIалгIай хьажархош-та, хIаьта из хIанз Ерригроссийски берий Фольклориаде ваха кийчо еш ва. Цунна новкъостал ду халкъа артиста Оздой Адама. Из иллиалархо хинна а ца Iеш, начIал дола фатанча ва, цо ший хана Горчхананаъкъан Мухмада халкъа инструментий оркестре болх баьб», - аьлар «Сердало» газетага ГалгIайчен цIихезача артистка хиннача Йовлой К.А. цIерагIа Республика халкъа кхоллама цIен художественни кулгалхочо Абдурзаканаъкъан Аьсета.

Белгалду, шоллаIа Ерригроссийски Фольклориада дIайолаеннай Казане, аьтинга бетта 19-ча дийнахьа, из хургьа аьтинга бетта 23-ча денга кхаччалца. ГалгIайчен викалашта керте хургьа АбдурзакангIар Аьсет.

Ерригача Россее хьоалчагIан кхетаче дакъа лоацаш хилар вай мехкахой

Султиганаъкъан Йоакъап

Москве дIайихьача ерригача Россее хьоалчагIан кхетаче дакъа лаьцар вай мехкарча викалаша. Из хоам «Сердалога» бир гIалгIай мехка массазара викалаш Iеча моттигера.

«Цига, «ХьоалчагIан цIай» яхача оагIонца, ВДНХ вай мохк дIагойташ хилар, ГалгIайчен массазарча викалий кагирхой Совета кхоллама тоабан доакъашхой. Эггара хьалхарча ерригача Россее хьоалчагIан кхетаче дIахьош гIулакх дар из», - йоах хоамо.

«Росси» яхача гойтаме цу дийнахьа 12 керда дезал хьахилар. Россее моттигашкара гульеннача дуккхача тоабаша бIарчча цIай оттадир цига.

Вай боккхача мехка культуру мел эргаш, йIаьхий я хьахьекхар цу гIулакхо.

МагIалбикерча музее-мемориале гулбенна хилар вай мехкара дешархой «Музейей бус»

Газданаъкъан Ахмад

«Музейей бийса» яха ерригача Россее болам хьаллоацаш; Чербажанаъкъан Башира цIерах йолча МагIалбикерча тIема, къахьегама сийлен музее гулбелар дешархой. Музеерча кхо-

ачамо довзийт мехкадаьттан шахьара селханара вахар, тIема хана цо текха хала денош.

«МагIалбик-Шахьара Совета доакъашхоша берашта дийцар тIема турпалех, бIухошта гIо деш лаьтгача бахархоех, цIихезача

къахьегамхоех. Къаман истори довзийташ йолча музеерча хIамашка хьожаш, ха яккхар бераша. ТIема ханашка лакха майрал, денал гойтача бIухой цIераш яйзар царна, иштта шахьара сийдола бахархой байзар», - дийцар «Сердалога» МагIалбикерча ад-

министраце зарбан болх лелабераша.

Боккхача тIема истори вай дегашка массахана даха дезилгах, дийцар музее. Фашист вохавеш, цун накъаш тедаш лаьтгарий сий лорадеш, дахар вай массане декхар да!

Республикерча эрсий театро «Мизантроп» яха спектакль гойтаргья Шолжа-Шахьаре

Газданаъкъан Ахмад

Шолжа-Шахьарерча культуран цIен сцена тIа «Мизантроп» яха Лабиш Эжена спектакль гойтаргья эрсий паччахьалкхен драматически театра актIераша. ХьатIадоагIача кхаьрача, ерача деношка; шоашта езаеннача спектаклага хьажа аьттув ба шахьарерча бахархой.

«Харцони бакъдолчуни оагIонаш йовзийташ я спектакль.

Цига вувц, вахаре мел дола гIулакхаш оапашца леладе Iема Шафонэ РантIе, цун накъ тIа нийслу цIена хIама мара хьаллоацаш, бакъдар мара къоабалдеш

воаца цхьа саг», - дийцар «Сердало» газетага театра керттIерча режиссIер волча

Лаьнанаъкъан Ахмада. Театра дуне довза чам барий аьттув ба «Пушки-

на карта» яхача федеральни программага гIолла спектаклага хьажа.

Культуран гIулакхех йолча Министерстве, йоккха кхетаче дIахьоргья

Газданаъкъан Ахмад

ХьатIадоагIача пIаьраска дийнахьа, йоккха кхетаче дIаяхьа лерхI культуран гIулакхех йолча Министерстве. Цунна хьалха латгача Лаьнанаъкъан Залинас

кулгал деш, дIахьоргдолча вIашагIкхетаре дувцаргда дIадахача шера кхоачашдаьча декхарех, иштта укх шера дIабахьа безача балхах.

«2023-ча шера театраль-

но-концертни программаш дIахьош, библиотекашка, дешара моттигашка дIабихьача балхах, 2024-ча шера кхоачашде дезарех дувцаргда кулгалхочун гIонча йолча Куртой Маккас; музейшка, культуран оагIон моттигаш-

ка кхоачашдаьрех, де дезаш хьалхашка латтарех дувцаргда кулгалхочун гIонча волаш къахьегача Малсаганакъан Хьажбикара», - хоам бир «Сердалога» культуран гIулакхех йолча Министерстве.

Аргонни лотор де Юмалуш ба кагирхой

Султиганькъан Йоакъап

Вай кагирхошта аргонни лотор Юмаде дагахьа вIашагIелла проект я республике чакхийоаккxаш. Из хоам «Сердалога» бир мехка кабинно.

«Грант яккxача Оздой Iаддала белгалдир, из говзал кагирхоша караерзайича, вай къаман экономикан хьал дикка айлуурда, аьнна; цунга хьежжа, проект чIоагIа лорхIаме хилар теркалдир цо», - йоах тхогарча хоамо.

Аргонни лотор дуккxача балхаш тIа эшаш, доккxа дакъа дIалоацаш да. Из Юмадаьча сага аьттув ба лорхIамеча моттиге болх беш дIачIоагIвала, вахаре йизза моттиг дIалоацаш къахьга.

Говзанча теркалдечох, массахана цхьацца кердадарах Юмаде хьожаш, гаьнавала гIерташ вола саг, боккxача аьттонга кхоач. Шийна, кычарна накъавоалаш; воккxа говзанч хул иштта хьинаре волча сагах.

МВД дикагIа тIема кийчо яьча эпсарашта совгIаташ делар

Султиганькъан Йоакъап

Укx деношка, ГIалгIай Республике гIолла йолча МВД, ГIалгIай Республике гIолла чурча гIулакхий министра гIончас, полице полковника Маммаев Багомеда чурча гIулакхий органи – герз кхосара даькъе дикагIа кийчо яьрашта, тIема кийчонах бел-

галбаьннарашта совгIаташ делар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мехка бокьонаш лораераша.

«Коталон ди хиларца дувзаденна, дIадихьар министерствон болхлошта совгIаташ далара ди. Меттахьа герз тоха ховш хиларца, белгалваьлар поли-

це подполковник Дарбазанькъан Хьусен, полице воккxагIа вола лейтенант Совтанькъан Ислам, цар командо яхье кхоалагIа моттиг яккxар. Полковника Дарбазанькъанчо иштта шоллагIа моттиг а яккxар къаьсттача яхье», - йоах хоамо. Полковника Маммаева дегчур даькъалабийцар цига

дакъа лоацаш хинна эпсараш, баркал аьлар дика кийчо яь уж хиларах; дIахо а, шоай новкьосташта масал гойташ, уж хурболга ше тешаш хилар а белгалдир. ГIалгIай Республике гIолла йолча МВД кулгалхоша, цигарча болхлоша, цу совгIаташца даькъалабийцар балха новкьостий, шоай балха тIа цар керда толамаш дахар ловш.

«Сатувсар кхоачашхилар» яха проект я, вай мехка дIахьош

Гаьгенаькъан Марина

Вай республикерча гIо деш лелача унахцIенон оагIон болхлоша

«РоскагирхойГранташ» яхача моттига гIо деш, дIахьош «Сатувсар кхоачашхилар» яха проект я. Из хоам «Сердалога» бир цу гIулакxа хьалхалаттараша.

«Доккxа дакъа лаьцад цу юкье гIо деш леларий оагIон доакъашхоша. Мехка бахархошка цар дувц, Даьла духьа ций дIачутелар мел дегIа дика, пайдане хIама да. Кагирхоша хьалхадох, ций дIачудала кийчлуча хана, дIачуденна ваьлча лораде дезараш», - йоах тхогарча хоамо.

«Сатувсар кхоачашхилар» яхача проекто пачахьалкхен, юкьарча балха моттигашта, гIо деш леларашта, лорашта юкьера бувзамаш чIоагIду, шоайла вIашакоз.

«Кхераме йоаца чарх» яха яхь дIайихьар вай мехка

Гаьгенаькъан Марина

«Кхераме йоаца чарх» яха кьонача инспекторий яхь дIайихьар вай мехка. Из хоам «Сердалога» бир Илдарха-

ГIалий тIарча мэре.

«Яхьашка дакъа лоацача дешархоша гойтар, накъашкара бокьонаш шоашта малагIча боараме йовз, цул совгIа, накъь

тIа хатар хинна моттиг эттача, малагIа тайпа гIо де деза лозаьача сага эггара хьалхарча арIагIа.

Иштта накъь тIагIолла лиспет мишта лалла еза хьахьек-

хар бераша. Котало кхьар «Светофор» яхача шахьарерча № 3 йолча ишкола тоабанга. Кастта республикан яхьашка дакъа лоацаш хургба дешархой.

12 ЛОАРХИАМЕ ШУ

Блаь шера баь никъ

Мишта деглаихай глалгай культура?

Гарчакханаькъан Сали

Ховш ма хиллара, вай дай лоамашка бахача хана, шаьрача Юьарабаллалца, лаьдала лелаеш культураца ювзаенна политика хиннаяц, юрташка хиннадац культуран ценош, театраш, халхара, иллей тоабаш, иштта вай культура оолаш мел дола юкьара хламан. Бакьда вай къаман культура хиннай, цу тайпара цѝ тлатеха, из наха юкье йоржаеш болхлой хиннабце а.

Куркханаькъан Хьава, Нохч-Глалгай АССР 60-ча шерашка хинна культуран министр заместитель

Масала, сона дайнад 1880, 1917 шерашка даьха, глалгай саг йоагача деш хинна халхараш довзийташ дола сурташ. Уж халхараш гаьннара хьадоагаш а къаман юкье длачлоагденна а хиннад. Дувцача сурташ тла го йиш я цу гаьнарча хана каьхата пандар лекхаш латта йоI, халхабувла йоI-зламсаг. Къаьстта цу заман чухьа баьржа, глалгаша лекхаш хиннаб лад хьекха пандар, цьаьчар чондар оал цох. Из бакьдеш да дладахача блаьшере даьха «Воккха сагашархо» (1928), Шоанерча Овшанаькъан Мухьмада, Ховтанаькъан Берда, Клуенаькъан Эсамарзий (1938) сурташ. Вешта аьлча, глалгай мехкарий а кагий нах а сакьердалуш хиннаб ашарашца, пандарашца, халхарашца, ловзарца. Пандар лакха ховш йола йоI, халхавала ховш вола зламига саг сий долаш а наха лоархлаш а хиннав. Культуран из дакьа, зама дла мел йода дегладоагаш, хьадена хиннад. Мел халонаш тлататараш, саготонаш хиларах, уж длаерзаяьчул тлехьагIа, къаман ладаташ санна леладеш хиннад нах влашагIкхийтгача шоашта ховш йола говзал гойтар, гулбеннарий сапаргIатадакхар. Ха дла мел йода, гучабулаш хиннаб дерригача къаман юкье цѝхеза бола, наха члоагIа безабенна ашархой а иллиалархой а. Царех цаI хиннав вича денз бларгса доацаш хинна Цисканаькъан Боскара Идрис. Бакьда Дала массехк говзал енна саг хиннав из, цкъа-дале, хоза оаз; шозлагIа-

дале, тайп-тайпара пандараш лакха ховш хиннав. Цунна лакха могаш хиннаб дахчан пандар, чондарг, лад хьекха пандар, домбра.

Цьаькхача цьаь хIама а хезад сона, дахчах ше зурма хьайий, новцолгаярш санна оазаш цу чура араяха ховш хиннав, йоах, Идрис. Из ваь хиннав Эбан яхача лоаман юрта. Сибрера вай къам цIадеча, из ваьхав цьан юкьа Долакоа (1956), цул тлехьагIа – Шолжа-Глалгий тIа. Цьаькхача цьан хIама а тамаш яь аз, 9 мотт ховш хиннав йоах Идрис; царна юкье селий, хIирий, нохчий, Iарбий метташ а долаш. Са ираз хиннад из бларгаго а. Наьсаре, хIанз доккха маьждиг долча урам тIа, ши цIа магIахьа кхувш венав со. Со зIамига волаш, кIирандийнахьа тха урам тIа лалаьмате дукха нах го йиш яр, базар тIа болхаш. Геттара йоккха базар хулар Наьсаре, гонахьарча республикашка нах а тIаухаш. Цудухьа цу базарга, цигарча нахага хьажа сакьердам хулар сона. Иштта аргIанарча кIирандийнахьа базар тIа дIакхачьа, цIермашина никъ болча оагIоракьарча наларашта дIагIаэттар со. Цу налара уллув дукха нах гулбеннабар, ниткъа хьахозаш дахчан пандара йиш а иллиалархочун оаз а яр. ДIагаргавахача, сона вайра юкьерча дегIара хурговлаш, ах полтув мо барзкъа дувха саг. Гуьре яр мотташ ва со из, хIана аьлча ара тIаьда а шийла а яр. Иллиалархочоа юххе, цу хана са ханара хурговлаш, кIаьнк латтар. Хетаргахьа, цо кулг лаьца лелавора къоано. Наха члоагIа ладувIар цунга. Малав из аьнна хаьттар аз, наха шоайла оолаш хезар: «Цисканаькъан Идрис». Мехкахошта юкье хила гIертташ, даим а царна ший иллеш доахаргдола моттиг лоаш, хиннав Идрис. Шолжа-Глалгий тIа а, базар тIа иллеш доахаш, дукха нах гулбеш хиннаб цо. Цу ханарча лаьдала аьнна хиннад Идрисага, оаха радио солисталла балха оттаву хьо, нагахьа санна тха цьаь дехар кхоачашдойя, цу базар тIа ухаш, иллеш доахаргдече. Раьза хиннав Идрис, балха араваьнна хиннав из. Бакьда цьан-шин кIира мара тэа хиннадац цунна из сабар. Цул тлехьагIа, нах боацача Iелуш воаца Идрис, юха а базар тIа ваха хиннав, иллеш даха.

Йоазанхочо Пхьилекьонгий Махьмад-Саида дувцаш хезад сона. Идриси цьаь композитори (белгала малагIа ва дагадагIац), юкье пордонна хIама а элла, Юховшабаь хиннаб. Идрисага дахчан пандар дIа а лакхийта, композиторга хаьтга хиннад йоах:

- Сенца лекхаш я из йиш?

- Оркестр я из, - аьннад йоах композитора, цу хаттара жоплуш. Вешта аьлча, иштта тама-

шийна хоза оазаш пандара керчура араяха ховш саг хиннав Боскара Идрис. Боарам боацаш начIал долаш хинна из саг кхелхав 1974 шера, Казахстане вахача хана. Из дIавеллав Кокчегавски областе. Хоза лар йитаяр цо вай культуранна юкье, сона дагадаоагIаш, тха цIагIа яр цун ашараш а иллеш а дIаяздаь йоккха лаьржа пластинка. Цу тIа дар иштта дIадодалуш хинна иллеш: «Ловзарга сенна вода хоза нускал дола саг», «Дуненна гобоаха моажа малх санна», и.кх. дI.

Иллиалархочун лакха говзал йолаш вар Хамхой Элмарзий Ахьмад. Таханарча денга кхаччалца, цу дакье РСФСР гIорваьнна артист хиннавац вай къаман из воацар. Ахьмадаца массехк шера болх бе бийзар са, студент волча заман чухьа, цо хьадувцар дIаяздеш. Элмарзий Ахьмад а, ший 15 шу даьлча денз, бларгса доацаш вар. Вай культуран овлаш гаьннара хьадоагIаш хилара тешал деш, укхаза цьаькхача масал доаладе лов сона. Ахьмад геттара зIамига волаш, цун нана Баркинхой Баку, хоза пандар лекха ца Iеш, илли ала ховш а хиннай. Цигара езаенна хиннай кIаьнка ашараш, тлехьагIа ший деррига вахар царца дувз цо. 1936 шера цо эггара хьалха дIааьнна илли, тахан а тлехьа артисташта дукха дезаш, цар доахаш да. Массанена довзаш а да шерра, стихотворене цѝ «Йола сога» яле а, бакьда къаманна из илли довз «Лорса Лида» санна. Цьан дийнахьа Ахьмадага дийхар аз, из илли кхолладаларах дувцар. Цо яхачох, из ший доттагIашца ЖIайрахьа ваха хиннав, мархаш доастача хана. Цига царна гIулакх деш лаьттай Хаматхананаькъан Лорса йоI Лида. Шоаш цу фусамера дIаболхаш, Ахьмада аьннад цу йолага, «аз илли яздергда хьох». Ший дош кхоачаш а деш, вайна довзаш долча дешашца хоастаяь цо лоаман юрта кхийна йоI. Элмарзий Ахьмада ше яхачох, цо яздаь хиннад, ше дешаш а мукьам а боаккхаш, 200 гаргга илли. Цул совгIа, ше дIаоалаш а хиннад.

Царна юкье дика довзаш да «Глалгай вальс», «Вай деций, вай кIангий деций», «Ленинах дола илли», лакхе хьоахача «Лорса Лида», царех тарра кхьдараш. Ала деза; Хамхой Элмарзий Ахьмад «Вайнах» оолача иллей халхареи Паччахьалкхен ансамбла солист, Нохч-Глалгай телерадио солист хиннав, аьнна. Кхьича дешашца аьлча, вай культуран сий хьалкхоабаш, хьавенав из йIаьххача заман чухьа. Цу ансамбле тайп-тайпарча ханашка болх беш хиннаб кхьбола глалгай а. Масала, иллиалархой БIарахой Мустафа, Даканаькъан Мухьмад, Хамхой Борис; пандарча Йовлой Клавдия (Рая), халхарчаш Дидига-

наькъан Мухьмад, Паппархой Мухьмад, Гарчакханаькъан Берснакь, Саганаькъан Мурад, Могушканаькъан Ахьмад, Йовлой Люба, и. кх. дI. Цул совгIа, цар хьинаре дакьа лаьцад, къонача Глалгай Республикан халхара тоабаш хьаьча а, 1993 шера «Глалгайче» яха паччахьалкхен халхара ансамбль хьаьча а балха юкье. Уж берригаш хIана бац аьнна, тайп-тайпарча республикай гIорбаннаца артистий цIераш лелаш а бар.

Къаьстта а хьинаре дакьа лаьцад вай къаман культуран дегIакхувлача театраша а цар тхов кIалха болх баьча гIорбаьннаца актIераша а. Духхьашхара вай театр дIадоладенна хиннад вай паччахьалкхе хьаьхиннаца хьалхарча шерашка. Цун болх влаштIахьаьккхар а цунна керте лаьттар а хиннав Малсаганаькъан АртагIа Оарцхо.

Хазанаькъан Махьмад-Гире, театра актIер, РСФСР гIорваьнна артист

Цунна гонахьа хиннаб, дика гIончий болаш, хьаькьалаш, бе-бе говзалаш йола нах. Масала, театре болх беш хиннаб Малсаганаькъан Кураза Фатима, цун йиша Зинаида, Укуранаькъан (Малсаганаькъан Зоврбика фусам-нана) Тамара, Гойганаькъан Тамара (йоазанхочун ладдал-Хьамида фусам-нана), Iамархананаькъан Лиля. Иштта Оарцхойна гIо деш хиннаб Малсаганаькъан Дошалкъа, Заьзганаькъан Бахьаудин, Базорканаькъан Идрис. Из театр Оарцхос а цун новкъосташа а влашагIделла хиннад 1931 шера. Цу хана Дона-Тарча-Ростове дIаяхьа кийчеш хиннай, Россе кьулбехьен къамий Олимпиада. Цига дакьа лоацаш хиннад театраш, ашархой, иллиалархой, халхарчаш. Цу олимпиаде яхьа аьнна Малсаганаькъан Оарцхоси Дошалкъаси лаьрххIа язъяь хиннай «Кердача наькьа тIа» яха пьеса. Ала деза, цу спектакло Олимпиаде хьалхара моттиг яьккха хиларах. Глалгай театральни студена енна хиннай хьалхара премии карара кара тела Це байракхи. Иллеехи, ашарехи, хьалхарехи шоллагIа моттиг яьккха хиннай вай артисташа. Боккха толам хин-

наб из. Глалгай хор цу Олимпиадага кийчье АртагIа Оарцхос вийха хиннав эрсий композитор Колесников Ефим Александрович. Уж ханаш дагауаш, тлехьагIа цо яздергда: «Уж, лакхара дешар довзаш, хIаравар ший тайпара начIал дола кхо саг вар кертерча дакье Глалгайчен коллектив цу Олимпиадага кийчьеяр. ДагадаоагIа сона, из Олимпиада хилале цьаь бутт хьалха е кIеззига дукхагIа йолча хана, оаха хьагулийр педагогически институтеи рабфакеи студентех латташ йола хоровай халхареи коллективаш. Из гIулакх боккхача безамца хьаллаьцар доккха хьинар а долаш, яхь йолча дуккхача кагирхоша. ТIаккха дош эттар; цу Олимпиаде илли алар, музыкальни, драматически репертуар мичара яхьаргья вай, аьнна. Цигга тхона вIалла дийца а варгвоаца доккха новкъостал дир Малсаганаькъан Кураза Фатимас. Из геттара музыкальни, хIама дика хозаш, хоза оаз йолаш саг хиннаяр. Масала, цунна дукха ховра халкъа ашараш, иллеш, мукьамаш, хIаьта цо дIа а локхаш, аз массехк дийнахьа дIаязийр ворхI йиш. Сола илли ала ховш хиларал совгIа, поэтически говзал йоаллаш а хиннаяр Фатима. Иштта, дукха ха ялалехь, цо язйир ерригача ашарашта йола тексташ. Аз уж сиха кийчйир, цар ларагIа, тлехьара тIа фортепиано а локхаш, шин оазаца локхаргдола иллеш яздыр.

Цул совгIа, Олимпиада на лаьрхIа Малсаганаькъан Оарцхоси Дошалкъаси язъяьча «Кердача наькьа тIа» яхача пьесан керттерчарех цьа роль ловзаеш, ше дика драматически артистка хилар а хьаькьхар Малсаганаькъан Кураза Фатимас...

ДIахо къаман театральни говзал дегIакхувлача къаьхийгарех ва халкъа йоазанхо хинна Боканаькъан Ахьмад. 60-ча шерашка Наьсаре ваха воагIа из, цигарча культуран цIагIа халкъа театр влашагI а делле, режиссIер волаш болх бу цо массехк шера. Цу хана дика кайоалар цигарча актIерий, наха езалургIойлча тайпара спектаклаш оттае. Со-се кхийжав цар балхашка. Къаьстта хоза оттаяьяр цар нохчий драматурга ХамидовIар ладдала «Совдати Дауди» яха пьеса. Бокьонца бола профессионалаш санна, театре ловзар хьхархо хинна ГIайтакханаькъан Хьусен, иллиалархо Меданаькъан Мустафа, цьаьйолча спектаклашта юкье дакьа лоацаш хулар режиссIер вола Ахьмад ше а.

Вай культуран боккха аьттув санна лархIа дезаш хIама дар, Ленинградерча театра, ашарий, кинематографу институте вай кагирхой деша оттар а, царна хьехаш СССР гIорваьнна артист В. Мерку-

рєви И. Мейерхольди хилар. Лакха говзал йола кьона актєраш Шолжа-Галий тларча Нурадиловлар Ханпаший цєрагІча театре болх бе болабелар 1978 шєра ахкан тлєхьарча бетта. Царна юкье бар Новрбєнакьан Руслан, Бєканакьан Ибрахїм, Булгучанакьан Хьажбикар, Гайсананакьан Султан, Даскєнакьан Батыр, Янданакьан Тамара, Тхостанакьан Мурад, Эккажанакьан Катя, кхыбараш. ХІаьта цу театре, дукхача хана денз, кьахьегаш хьабоагІар тлєхьагІа РСФСР гІорбаьнна артисташ хинна Цисканакьан Мухьмад, Хазанакьан Махьмад-Гири. Йоккха а низ бола а культболхлой тоаб хьахилар цо. Из цо хьагойтар Шолжа-Галий тла шоаш оттаьча эггара хьалхарча спектакла гІолла, из яр Чакєнакьан Саїда «Кьонгаш бовча хана». Цунга хьєжа нах, боккха кхьа хинна цІабахар, хІана аьлча цар кхетадир, гІалгІай кьаман цєнаштта театр этталга а цо сцена тІа доккхий толамаш доахаргдолга. Цул тлєхьагІа царєх хьакхийгар Воронеже дешаш хиннараш а. Дукха дика спектаклаш оттаяь гІалгІай паччахьалкхєн драматическї театро, тахан цо лєлаю гІорваьннача яздархочун-драматурга Базорканакьан Идриса цІи. Цун сцена тІа оттаяь Гогола «Рєвизор», Ибрагимбекова «Парк», Цагарєлє «Ханума», Чакєнакьан Саїда «Жанхота валар», «Са кІаьнк», «Асхьаб Бєндєр», кхыраш. ДІахо а ший болх дІахьош хьадоагІа кьаман кьаьнагІа дола театр. Тахан духхьал цхьа театр хинна Іац вай республике. Дуккха говза актєраш гучабьнаб тлєхьарча хана. Вай мехка да берий театр, «Заманхо» яха театр, ашарий театр. ДІахо дІаюдача хана, оперни театр хиларга а сатувсаргІа вай, хІана аьлча цу лостамагІа бола иллиалархой, вайцига болх хьабє моттиг цахиларх, цІа ца боагІаш, араха совц, цІабакькараш а шоай кертгєра болх бе таро йоацаш бус.

Кинематографєна юкье а белгалара моттиг дІалоацаш хиннаб вай кьаман актєраш а режиссєраш а. Цу даькье Кавказе дахача кхыча кьамєл тлєхьадусаш хиннадац вай. Масала, цІихєза кинорежиссєраш хиннаб гІалгІай, хала хєтє а, уж тахан вайцара дІакьаьстаб, амма цар шоашта тлєхьа дика лар йїтай. Масала, ерригача Россєна йовзаш яр Мамилганакьан Сулумбика цІи, цо даьха «Кхалнаьха танго», «Дошо морхилг яр бийса йоаккхаш» яха а кхыдола а кинокартинаш. Иштга Сулумбик вар говза актєр а, цо ловзаяьр «Вай заман турпал» яхача Лєрмонтов Михаїла романа юкєрча эбарга Казбича роль. Из цо гєтгара дика ловзаяь хилар белгалдаьккхадар гІорбаьннача СССР режиссєраша. Иштга дукхача шерашка «Лєнфильме» кьахьегаш хилар вай мехкахо Даканакьан Мухьмад,

цо даькьа лоацаш, даьхадар итгаш исбахьалєн а докумєнтальни а фильмаш. Из хиннавар «ГІомара арєн кІай малх» яхача кинофильма шоллагІа вола режиссєр. Йоазанхоша а шоай даькьа юкєдєхьадар кинематографєна, масала, Чакєнакьан Саїда кьахьийгадар; «ГІалаш тІа цєраш», «Лоаман новєлла» яхача кинокартинай сєнарєш язьєш. Цхьаццаболча вай актєраша йовхьамаш ловзаяь Россє цІихєзача режиссєраша даьхача фильмашта юкье. Царєх ба Янданакьан, Новрбєнакьан, Булгучанакьан тайпашта юкєєра хьабьнна нах. Театра гІулакх дєгІадоаладєча дикка даькьа лоацаш яр, аьнна, хєт сонє, 80-ча шерашка Нохч-ГІалгІай АССР культуран министра замєстїтєль хинна Гамарзанакьан (ЦІолой) Фатима.

ЦІолой Фатима, Нохч-ГІалгІай АССР 80-ча шерашкара культуран министра замєстїтєль

Культуран 100 шу дувцаш, хьоаха ца йича яргьац Нугзаров (Хабрєнакьан) Тамерлана кулгал деш хинна говрбаьрєй тоабє. «Лоаман лєгєнда» аьнна цІи а йолаш, цо оттабь цирка гойтам шє морг кхы боацаш хиннаб. Цо кулгал даьча тоабанна юкье кьахьегаш хиннаб бє-бєча кьамєх бола нах: гІалгІай, эрмалой, хІирий, кхыбараш.

Кьаьстга бувца бєза аьнна хєт сонє вай суртанчаш а цар йїта тлєхьалє а. Эггара хьалха из болх вай кьаман юкье дІаболабаьраш хиннаб Іоахарганакьан Хьажбикари Доврбиканакьан ГІаз-Махьмади. Уж шаккха йоккха говзал єнна, тамашийна хозал кхолла ховш нах хиннаб. Хьажбикара дукха тлєхьалє йїтай вай кьаманна. Дукха ха йоацаш, Іилманхосторик йолча Дзараханакьан Зєйнапа дувцаш хайра сонє, цо ший хана гулдаь, вай кьаман истингаш тІа дєхкаш дола сурташ довргдоацаш, дїдлургдоацаш, бларчча альбом арадаьккха хиннїлгє. Цул совгІа, тайп-тайпара чопїлгаш, кІопїлгаш, барзкьах боаллаб маха, гІалкхаш, кьаман барзкьанцара кхыдола хІамаш хьакхоллаш кьахьийгарєх ва Іоахарганакьан Хьажбикар. Цхьадараш пїллан тлєхках деш а хиннаб цо. Иштга гІорваьнна суртанча хиннаб Доврбиканакьан ГІаз-Махьмад а. Дєррига цо мєл дїйхка сурташ вайга хьакхьаь

чадєцє а, тахан долаш дараша а таро лу вайна, из воккха суртанча хиннаб, аьнна ала. «Казбєк» оалача гІаьлєний кІинга тІа латга говрбаьрєчун сурт бокьонца дола жовхьар (шєдєвр) да, кхыча сага иштга дуллалургдарий-тє из сурт аьлє хєталу, сов хоза, нийса из дїлла хиларах. Иштга вайна довз «Долакха-Юртара тІом», «Бутырин дІаволлар», «Автопортрєт» яха а кхыдола а балхаш.

Лакхє хьоахаваяь шин суртанчо дІаюлаь юхыг дІахо дІахьош, хьабакьаб, тахан хьабоагІа тлєхьа тІакхийна суртанчаш: Іабєнакьан ТІахІир, Оздой Дауд, Поаланкой Мурад, цун ши воІ Зальмахеи Адами, Овшанакьан Іийса, Эсамарзанакьан Зальмаха, Імагожанакьан Хожє-Ахьмад, Доврбиканакьан Башїри Іашати, Малсаганакьан Тархани Любаи, Дахкїлганакьан Бєк-хан, кхыбараш. Цар сурташка гІолла довза йїш я кьаман истори, дєнал дола тІємхой, кьаман цІихєза нах, йоазанхой, вай юрташ, гІалаш, хиш, хоза моттигаш. Сога хьаьтача, вай суртанчаш кьаман кизга да, цу чугІолла дика гуш да гІалгІай шїра а таханара а вахар.

Хьоаха ца бича балац вай ашархой а. Из даькьа кІєззига тлєхьадусаш санна хєт сонє, хІана аьлча ашараш язьєш бола нах дукха хиннабац вай, тахан а бац. ХІаьта а уж вІалла бац ала йїш яц. Дукха хоза иллєш яздаьд, вєштга аьлча, мукьам бакккхаб, композитор а иллиалархо а волча Дзєйтєнакьан Тїмура, ашарий лостамагІа болх бєш йолча Шаджанакьан Фарїзас, Малсаганакьан Зарємас. ДІахо кхыєр ма вий ала цІи яккха саг вац цу даькье. Цудухьа ашарий оагІув массаза тлєхьаюсаш хиннаб вай. Из бахьан долаш, 90-ча шерашка аз Наьсарєн кхалєрча газєта тІа язььяр «Еноа алац, є тїр-р-р алац» яха стаяь. ДукхагІа бийцараш боацаш бола иллиалархой бар. ХІанз, Даьла дїкєнац, кєрда иллиалархой гучабьнаб цул тлєхьагІа. Аз хоза хєташ ладувгІ ГєтагІазанакьан Іайнай, Налганакьан Лємай, Барханой Зальмахий, Охцєнакьан Розай, Йовлой Хьавай, кхычар иллєшка, Бєканакьан Хадє ашарашка.

Ашарий гІулакх тоадє гІєрташ, Москвєра композитораш а кхийлаб вай республике. Вай Сїбрє а дїгалє 1938-1940 шерашка из болх дІаболабаь хиннаб эрсий советскї композитора Николай Сєргєєвич Рєчмєнскє. Цо дІаязьєш, тоаєш хиннаб нохчий, гІалгІай ашараш. Цу лостамагІа яздаь 1962-1965 шерашка кєпа тєха кхьоц книжка хиннаб цун. Ноташца Рєчмєнскє мукьам дІаязьбаьча иллєєх цаІ хиннаб Малсаганакьан Фатимай дешашта даьккха «Котдаьлар вай» яха илли. Из шоана дагадохийта бєзам ба са:

«Бийса баьдє ма йоагІий,
Ва Іаьржа ва бийса,

Дарз хьєкхаш ма латгий,
Ва шїйла ва дарз.
Хьо кхєра ма кхєра,
Ва майра ва дог!
Хьо доха ма доха,
Ва кура ва дог!
Топа тата ма хозий,
Ва унзара ва тата,
Юрташ йоагаш ма латгий
Цу яьннача ва цєрах.
Хьо кхєра ма кхєра,
Ва майра ва дог,
Хьо доха ма доха,
Ва кура ва дог.
Юрта го баь ма латгий
Цу моастагІа ва бІу,
КІантий лєгаш ма латгий
Цу моастагІа ва карах.
Хьо дєлха ма дєлха,
Ва гІийла ва дог,
Хьо дєка ма дєка,
Ва майлара ва дог.
Цє байракх бєєлла,
Вай духьала ма даьларий,
Цу кІайча эскарал
Вай кот ма даьларий.
Гоздаьлє дєлєлєхь,
Хьо майра ва дог,
Гоздаьлє дєкалєхь,
Ва кура ва дог».

Из болх тоабє гІєрташ кьахьийгарєх хиннаб 1966-1967 шерашка Нохч-ГІалгІай АССР культуран министра замєстїтєль хинна Элтамаранакьан (Куркьанакьан) МурцаІалий Хьава.

Культуран лоархІамє даькьа хинна, цунна чудоагІаш да бїблиотєкай гІулакх а. Сонє дага мєл доагІаца хана, шоай йолча таронєх наьха хьашташ кхоачашдє гІєрташ, хьабоагІар вай бїблиотєкай болхлой. Бакьда хьалаш сєл да вєларгволаш дацар цар. Укхазє дагауш сонє 1993 шєра тов бєтга 11-ча дїйнахьа арадаьннача «Наьсарєн оаз» яхача газєта тІа айса кєпа тєха хинна «Культурацара кхо уйла» яха йоазув. Хала ха яр из. Культура гєтгара кІалїисаяр. Еха латташ Нохч-ГІалгІай республика яр, дукха ха йоацаш хинна гІалгІай-хІирий тІом бар. Цу хана культуран министрала хьожаваяьвар халкьа йоазанхо Чакєнакьан Саїд. Из волча а ваха, культуран хьалх дувцар дїйхар аз. Бакьда Саїда дувца тїганзар. Вєштга, фу культура ювцаргьар цу хана, филармони хІанз а хьаьяцар, иштга йоацаш яр суртанчий, композиторий, кинематографистий союзаш. Паччахьалкхєн театр мєтгєл, болх бєш халкьа театр а дацар, йоацаш яр ашарий а халхарий а тоабаш, дика самодєятєльни артисташ а тлєхьа бацар... Из мугІ кхы а дІабІаьхбє мєгаргбар. Саїд хьїнар долаш, наха вовзаш, сий деш саг воландаь, кастга культурє хувцамаш хиларга сатувсар дуккхачар.

Кхы а ах шу даьлар. Хьайир «ГІалгІайчє» яха паччахьалкхєн халхара ансамбль, цунна чуйоагІаш берий тоабє, болх бє йолаєлар суртанчий музей, берий театра балха тІа эшаш дола ахча хьахьожадир, Мужєча хьалдє доладир культуран цІа, Наьсарє хургІолча искусствай цєнтра проектн-маьха каьхаташ кийчдир. ХІаьта а кьонєначє республикан культу-

ра эсала яр.

Цкьа Наьсарєрча культуран отдєла кулгалхочунца Булгучанакьан Мухьмадаца Пхьїлєкьонгий-Юртарча культуран цІєнга хьажа дахар тхо. Новкьа долхаш, ший балха латкьа волаєлар Мухьмад. Цо яьхачох, Наьсарє культуран элгац а культуран цІа а хиннаб. ХІанз фу хиннадар царєх? Шаккхє доацаш дар. Хьалхара ГІишло телевидєнєна дІаєннаяр, шоллагІяр культуран министрєвонна, халхара ансамблє, музейна, филармонєна дІаєннаяр. ГДК, РДК мича дахьа дєзаш ва шє, хєттар йїш єхача Мухьмадє. ГДК Пхьїлєкьонгий-Юрта Юдїхьадар, РДК - Эккажкьонгий-Юрта. Наьсарє - цхьаккха хІама дацар. Бїблиотєкай цєнтральни сїстєма болх бєш яцар, тІїрригашца хьоарчадаь латтача книжкаш тІа вагІар цїга-ра 37 саг. Культуранца ювзаєннєначє ворхІ моттигє бахаш бар тІємах байдда баькка нах. Цу юккьє да искусствай ишкєлєра лочкьабьш шї пианино бїхьабар, культуран элгаца чурє дуккха мах бола ашарий гІирс бїхьабар. Иштга «нув» хьєкхабар бийсанарча «хьаьшаша» Сурхо тларча а Эккажкьонгий-Юртарча а клубашка. Цу тайпара эттадар культурацара гІулакх Наьсарєн кхалє. Кхы дїкагІа дацар из кхыча моттигашка а. Цудухьа министр хинначє Чакєнакьан Саїда, цу балха тІара шє мукьавалїїтар дєхаш, шозза дєхар (заявлєни) яздаьдар. Хала хана юкь яр из наха, культуранна, ерригача республиканна. Тахан вай культболхлой никь нийслуш боагІа. Эшаш йолча моттигашка ашарий инструменташ ийцай, хІара юрта хІана даьдац аьнна кєрда, дєга бєзаьмє, бєрашца а боккхегІарца а болх бє таронаш йола культуран цІєнош хьалдаьд. Цар чу болх бєш ба шоай гІулакх довзаш бола нах. Янданакьан Ж. цІєрагІа халкьа бїблиотєка ший дєкхарєх дика лоархІаєш хьайоагІа, шїйна кєрта йоккха поалхам йола ГІазданакьан Радїма латтар бахьан долаш. Кхыдола культуран, вахара доакьош а, шергара шу мєл доал, тоалуш доагІа. ДІахо дІаюдача хана, бІаь шєра вай культуру хьабєна никь, кхы тІа тоалуш дІабахарга сатувсаргІа вай.

Янданакьан Ж. цІєрагІа кьаман бїблиотєкан кулгалхо ГІазданакьан Радїма

14 КЪОНАХИЙ

Тюм беш, Берлине длакхачараш

Боккхача тѐма турпалхой цѐраш дагалоаттаю вай мехка

Хѐра шѐра доагѐла бѐастан кхоалагѐча бетта 9-гѐла ди, доккха цѐай хиле дѐаотт вай массане дѐгашка! Цу дийнахѐа хѐакхайкадад массехк шу хѐалча, Германе болабаѐча унзарча тѐма юкѐе Советски Союзо котало яккхай, аьнна. Цунна тешал деш дар, вай бѐухой, моастагѐа эккхавеш, Берлине чубалар. 1945-ча шѐра бѐастан шоллагѐча бетта 16-ча дийнахѐа, Жуков Г.К. кулгал деш дѐайолайр советски бѐухоша Берлинера операци, бѐастан тѐххѐарча бетта 2-ча дийнахѐа, котало Советски Союзагѐахѐа йолаш, чакхѐялар из. Берлине дѐачубаьнна, моастагѐа вохавеш долча юхѐрча дѐношка, тѐом беш хиннарашта юкѐе гѐалгѐай кѐаман деналах бизза бола кѐонгаш бар. 1944-ча шѐра цѐхѐаккха бѐхк боацаш, доацар тѐатѐтѐаш, гѐалгѐай кѐам мехкадѐаккха, хийрача Казакстане Юдахѐийтадале а, гѐалгѐай майра бѐухой шоай цѐраш, тайпан цѐраш хувцаш, коталон денга кхаччалца, фашист вохавеш, дѐачакхѐаьлар.

Эрсий ба аьнна дѐаязбаьлаьттар Мартазанѐан Сергей Израйлович, Матѐнаькан Константин Степанович, Чу-

ранаькан Виктор Семенович, Ноакастхой Багаудин Бей-Султанович, Пайтакханаькан Дзяудин Джамалдинович, иштга дуккха кхыбараш а. Узбек ва аьнна дѐаязбаь хиннав Оздой Юмар, гѐалмакхо ва аьнна - Булгучанаькан Михаил, татрий ба аьнна дѐаязбаь Сейнарой Юмара Іадрахман, Іарчакханаькан Саипа Джабраил, иштга кхыбараш а. Цѐраш, тайпан цѐраш хийца хиларо тахан, вай бѐухоех дар гулдеш, истори халача доаккх. Берлине советски бѐухой чухѐийлха, дѐаболабаь тѐом лира хиннаб. Шоаш ийшалга кхѐтадеш бола моастагѐий, тѐххѐара низ ураоттабаь, вайчарех юхалийтаб. 15, 16 шѐраш даьннараш тѐхѐа, арабаьхабар советски бѐухошта духѐала тѐом бе. Цу дѐношка лаьтгачох яздаьчун юкѐера дешаш да ераш: «Гитлера бѐухой массайолча моттигашка баглар: тховнаш тѐара, подвалашкара, кхийнашкара, цѐен тѐхѐашкара, гѐувнашкара, метро станцѐшкара дов юхадеш бар уж вай салташта. 600 000 цѐа дар Берлине. Советски бѐухоша шахѐар дѐайоаккхаргѐяц, хѐара цѐагѐара арадеттаргѐа герз, яхаш, махѐарч деттар немцаша».

Берлине дѐачухѐаччалца, тѐом беш бахача вай деналах бизза хиннача бѐухоех ва гварди подполковник хинна Кхоартой Джабраил. 1941-ча шѐра денз, тѐема наькѐаш техкаш, лийлар из цѐѐскархо волаш. 11-гѐла Нохч-Гѐалгѐай дошлой дивизе вѐаагѐѐеллача политически оагѐлон партийни балха тѐхѐара воккхагѐа вола инструктор вир цох. Сталинградѐрча тѐема юкѐе, фашист вохавеш хилар из, 1942-ча шѐра 115-ча кѐаман дошлой дивизен юкѐе волаш. Гвардейски Кенигсбергски корпус разведка хѐолча 13-ча штаба кулгалхо, подполковник волаш

кхѐаьчар цунга котало.

«Берлин хѐаяккхарах» яха майдилг луш, белгалвир артиллерист хинна Гѐалбаканаькан Изноврий Ахѐмад. Ленинградѐра фашист вохавеш, Прага мукѐайоаккхаш лаьттар Ахѐмад. 1944-ча шѐрал тѐхѐа, Абалкин аьнна ва из дѐаязбаь. Гѐалгѐай бѐухой майралах, деналах дукха дийцад лакхѐрча кулгалхоша.

Берлине чубаьннарашта юкѐе, фашист вохавеш, лаьтгача Булгучанаькан Хѐамзатах язду:

«22.04.45 дѐаболабѐнна 2.05.45 кхаччалца Берлинерча урамашка лаьтгача тѐема юкѐе, даггара моастагѐичо герз детта-

шехѐ, хоадаь хинна бувзама итт моттиг вѐаагѐѐелла, ши телефон тоайир цо. Пашлой сура штабаца, дивизен штабаца, батарея хѐалхалатгачунца бувзам лоаттабир цу деналах визза хиннача гѐалгѐаьчох кхѐа дийнахѐа. Лира бодача тѐема юкѐе, хан-ханнахѐа хоам беш хилар из лакхе латтарашка. Говзал йолча, майрача Хѐамзата гѐо деш, немцаша дов деш хинна 4 моттиг йохайир, 10 цѐа эккхийтар, 13 снайпер, 6 фаустник, бѐарчча рота хилал бола фашисташ легабир, минаш етташ хинна батарея йохайир».

Берлине дѐачубаьннача, 359-ча Гвардейски зенитни-артиллерийски сура бѐухочох, Цѐеча Седкѐан орден яла оттаваьча Цѐечой Махѐех яздаьд: «Цѐечой Махѐи патронаш хѐатлакхухѐаш, кадай ший гѐулакх чакхдоаккхаш вар. Ший гѐулакх цо лакхача боараме деш хиларах, вѐалла юха ца соацаш, моастагѐичун феѐарча кемашта дов де аьттув хулар. Моттиг тахка вахача, кхо фашист духѐалваьлар цунна. Ший вийна, цаѐ есарал волаве аьттув баьлар цу майрача бѐухочун. Деналах визза, кхѐерам яха дош ца довзаш, майра, визза тѐема бѐухо ва Махѐи».

Берлинерча операцин юкѐе белгалваьлар Гвардейски авиационни дивизе лѐтчик, лейтенант хинна Іарчакханаькан Хасолта. Цѐеча Седкѐан ши орден, Сийлен орден, Берлин яккхарах йола, иштга кхѐийола дукха майдилгаш елар цунна.

Рейхстаге чубаьннарашта юкѐе хиннаб 986-ча ичѐархой сура йоккхача топа ротанна хѐалха лаьтта Хамхой Дауд, взвода хѐалха латташ хинна гварди лейтенант Дзортов Мухѐмад, Цѐеча Седкѐан орден енна танкист вар из. Старшина Малсаганаькан Гилани Цѐеча Байракха, Цѐеча Седкѐан орденаш, «Дѐенал гойтарах» яха майдилг луш белгалвир хѐакимаша. Иштга лакха майрал гойташ, тѐема арѐнашка белгалбаьннаб Рейхстаг йохѐаш чухѐийлхарашта юкѐе хинна Кхоартой Мухѐмад, Бохтаранаькан Юмар.

Берлин хѐайоаккхаш лаьттарашта юкѐера массехк сагмара вац ераш. Гѐалгѐай майрача бѐухоех дола тѐема истори тахан а ма дарра техка даьннадац. Илма-тохкама моттигаш, музейш, архиваш цу тѐа кѐахѐегаш я. Цахадаш дѐахѐош латгача балхо вай кхѐйбола бѐухой гучабоахаргѐиларах тѐеша лов!

Минимумство Ингушетии информирует о возможности предоставления на праве аренды земельных участков, для ведения личного подсобного хозяйства:

1. Земельный участок общей площадью 3995 кв.м., расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный р-н, с.п. Троицкое, (ул. 1-я линия), категория земель: земли населенных пунктов, кадастровый номер 06:02:0000009:2235.

2. Земельный участок общей площадью 3298 кв.м., расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный р-н, с.п. Троицкое, (ул. 1-я

линия), категория земель: земли населенных пунктов, кадастровый номер 06:02:0000009:2236.

3. Земельный участок общей площадью 3996 кв.м., расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный р-н, с.п. Троицкое, (ул. 1-я линия), категория земель: земли населенных пунктов, кадастровый номер 06:02:0000009:2238.

Граждане, заинтересованные в предоставлении указанного участка, имеют право в течение тридцати дней соответственно со дня опубликования и размещения извещения подавать заявление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды та-

кого земельного участка.

В отношении земельных участков установлены ограничения, вид ограничения (обременения): ограничения прав на земельный участок, предусмотренные статьей 56 Земельного кодекса РФ, содержание ограничения (обременения): охранный зона объекта линейного сооружения «Газопровод высокого давления в с.п. Троицкое» (06:00-6.357). Охранный зона объекта линейного сооружения «Газопровод высокого давления в с.п. Троицкое» определена в соответствии с «Правилами охраны магистральных газопроводов», утвержденными Постановлением Правительства РФ № 1083 от 08.09.2017 г., Федерального закона от 31.03.1999 N 69-ФЗ «О газоснабжении в

Российской Федерации». Использование земельных участков допускается с учетом установленных ограничений.

Заявления принимаются по адресу: 386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, ЦАО, проспект Базоркина, 70, этаж 2, контактный телефон: 8(8734) 77-11-30.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 24.05.2024 г. 09:00

Дата окончания приема заявлений – 24.06.2024 г. 18:00

Минимумство Ингушетии информирует о возможности предоставления на праве аренды земельных участков, в целях индивидуального жилищного строительства:

1. Земельный участок общей площадью 1000 кв.м., расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный р-н, с.п. Аршты, категория земель: земли населенных пунктов.

2. Земельный участок общей площадью 1000 кв.м., расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Назрановский муниципальный р-н, с.п. Экажево, категория земель: земли населенных пунктов.

Граждане, заинтересованные в предоставлении указанных участков, имеют право в течение тридцати дней соответственно со дня опубликования и размещения извещения подавать за-

явление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка. Ознакомиться со схемой расположения земельных участков, указанных в настоящем извещении, а также по иным вопросам, касающимся предмета торгов, можно обратившись к организатору торгов.

Заявления принимаются по адресу: 386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, ЦАО, проспект Базоркина, 70,

этаж 2, контактный телефон: 8(8734) 77-11-30.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 24.05.2024 г. 09:00

Дата окончания приема заявлений – 24.06.2024 г. 18:00

Кердача факультете студенташ хьаэцаргба

Гаьгенаькъан Марина

ПалгІай паччахьалкхен университетте, республикан бахархой бех «Архитектурни тІехьале кердаяккхара, тоаяра» программах деша. Укх деша Шолже, ИнгГУ декана Маларой Мухьмада къамаьл хилар, «Архитектурани, Дизайна, Реинжиниринга» (КАДР) колледжа студенташца. Цига цо дийцар кердача факультетах лаьца, яхаш, дувц «Сердало» газетага цигарча зарбан болх лелабераша.

«Ше къамаьл дІадоладеш,

вуза болхлохо хоам бир, тов бетта 1-ча дийнахьа ИнгГУ даькъ тІа из дешар дІадолада таро хиларах. Цул совгІа, студенташта, хьехархошта тІехьара тІа таро лу МАРХИ (Москвера архитектурни институт), МГСУ (Москвера Гішлонхой университет) дешара говзал лакхье.

Маларой Мухьмадаца, цу кхетаче хилар Россее архитектурий Союза кулгалхо Гаданаькъан Илез. Декана аьннаоча тІадохаш, цо белгалдир, Россее архитектурий Союза моттигера дакъа кийча да архитектурни факультет хьаелла, из массе оагІорахьара хьаллаца», - йоах

хоамо.

Иштта белгалдир, КАДР яхача даькъ тІа деша кийлуш

бараш гІадбахча хьежаш ба, цу лакхерча дешара моттиге каьхаташ дІачуэцарга.

Ишкол хьалъеш диа ахча, гучадаьккхар Іаьдала болхлоша

Султиганаькъан Йоакъап

Ишкол хьалъеш, боько йоацаш диа ахча гучадаьккхар, болх дІахьош ба Илдарха-ГІалий тІа МВД болхлой. Из хоам «Сердалога» бир боьконаш лораяра оагІон болхлоша.

«ДІабихьача балхо гучадаьккхар, 2019-ча шера Илдарха-ГІалий тІа ишкол хьалъеча хана, Гішлой балхах йолча Министерствонга, ДІабихьа безача баллах дола нийса доаца каьхаташ гойта хилар.

Коммерчески моттига кулгалхочун чота тІа дІагІадахийгача ахча, 790 эзар сом совлен хиннад», - йоах хоамо. Из ГІулакх ма дарра тохжаш ба боьконаш лораяраш.

Вай даьша леладаьраш довзийташ бола гойтам ба Наьсарерча музее

ГІазданаькъан Ахьмад

«ПалгІайчен лоаман фусамаш вахари» яха Мерешканаькъан Султана гойтам ба, Наьсарерча Малсаганаькъан Тухана цІерах йолча музее. Лоамарой вахарца дувзадена дола лоархІае, селханара денош хьагойташ дола балхаш да цига хьокха оттадаь. Вай даьй вахар мишта хиннад, малагІа тайпа хІамаш лелаеш уж баьхаб, го йиш я музее.

«Къаьнарча хана палгІаша лелаяь тайпатайпара хІамаш йовзаргья гойтаме баьккарашта. Вай селханара истори, цунца дувзадена дола лоархІае дараш къаман юкьера дІа ца далиятара тІехьа дІахьош боькка болх ба ер», - дийцар «Сердалога» музее болхлоша.

Из лоархІае каьхьегам кийчбаьча автора дийцар, вай къаман наьха селханарча вахара деноех, Іадатех,

оамалех, ГІалаш йотташ хиннача цІехезача каьхьегамхоех, цар говзалах. Иштта

йола кхетаченаш чІоагІа лоархІае я къаман култура, истори лорадара тІехьа.

Кхьыдола къамаш ловш цахилара зуламах, дувц республикан дешархошка

Султиганаькъан Йоакъап

Дийша нах, МВД болхлой юкье болаш; экстремизм яхача доккхача зуламах берашта дувцаш, кхетачеш дІакхухь вай мехка. МагІалбикерча №16 йолча ишколе «Интернетера кхераме онлайн-ловзараш» яхача темах къамаьл хилар

йоккхагІа классашкарча дешархошца. Из хоам «Сердалога» бир МВД викалаша.

«ВІашагІкхетаре дакъа лочааш хилар МагІалбикерча администраце кулгалхочун ГІонча вола Дзейтанаькъан А., маьждига имам Эсамарзанаькъан З., МВД МО ПДН «МагІалбик» инспектор вола

Хазанаькъан М. Боккхийчар берашта дийцар, интернете ГІюлла нах харцача наькъ тІа боахаш, зулам царна мерздеш багІача бІехача зуламхоех.

МВД болхлохо хьалхадаяккхар, интернете оагІонашка цхьаккха тайпара наха юкье гоамал, дов доаржадеш дола хІамаш увттаде йиш йоацІлга, цу хІаманна Іаьдало чІоагІа

тІахьожам лоаттабелга. Духьала дешархой кхетам тувлабеш йола тоабаш я, интернете яьржа. Царех мишта лоравала веза дийцар дешархошка. Наркомани, терроризм, экстремизм яха доккхий зуламаш доаржаде, ма хулла дукхагІа кагирхой цу юкье чуозара тІехьа каьхьегаш тоабаш йолга хайра берашта.

ГІазданаькъан Ахьмад

Тийшача балхаца кердача барзкьех ший ишкап хьалйиза лаьрхІа яхархой, МагІалбикерча полице болхлоша лохаш.

Шаьарерча «Изобилие» яхача базар ГІарчатица чу латтача кхалсагагара 24 эзар сомах шийна кочамаш ийцай цо, ахча дІалургдаш. Ахча дІадала деза ха хьатІаэттача, тикан дас телефон дІатехача, из номер болх беш хиннаяц. Оапаш бийца, шортта барзкьаш ийцар яйна дІаяьннай.

«РФ УК 159 статьяна чудоагІаш да оапаш бийцачо вІашагІделла зулам. Полице болхлой из лохаш бола болх дІахьош ба тахан», - хоам бир «Сердалога» МВД викалаша. Тийшаболх хинна тикан да, ший ахча доаллар кораярга сатувсаш, хьешаш я.

сердало

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общественная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Россохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
издательства газеты «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:
22 мая 2024 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диалитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

«Кхерамзлен ишкол» яхача яхъашка котбаьнарый цѣраш яьхар

Палгай мехка дѣйихъар, Ерригроссийски моттигерча берий-ондаргий юкъарча болама «Кхерамзлен ишкол» яха яхъаш

Газданаькъан Ахьмад

Цига дакъа лоацаш яр мехка дикагѣа йола тоабаш, хъалха моттигерча даькъ тѣа дѣйихъача яхъашка белгалъяьлар уж, шоашта хъалхашка оттадаь деррига декхара ш коацашдаь хиларах, цудухъа чемпиона цѣи лелаяра йола бокъо яр цар. Яхъаш дѣйихъар хъалъаь цар Палгай Республике гѣола йолча Россе МЧС Керттерча урхаллено, республикан дешареи Илмани Министерствос, уж вѣлашагѣйохкаш новкъостал дир Магѣалбика кхален берий-ондаргий туризма, мехктохкама Центро.

Республикан яхъаш дѣахъош, дешархоша тайп-тайпарча доакъош тѣа шоашта ховш дараш гойтар, масала, лалама чоалханерча хъалашка нийсвелча, хъалхарча аргѣагѣа де дезар фуд; хъун даькъ тѣа кѣалхарваккхара болх мишта дѣабахъа беа; тѣема, цѣи ялара хъал дѣадаккхар, иштта кхы дукхадараш а», - аьлар «Сердало» газетага Магѣалбика кхален берий-ондаргий туризма, мехктохкама Цѣен кулгалхоцо Дзейтанакъан Беслана.

Тхоца къамаьл даьчо яхачох, тѣехъара тѣа хкетам балара йолча Палгайчен ишколе уж мо дола наькъаш Юмаду, цар

таро лу берашта цѣаьхха чоалханера хъал эттача моттигага кийча хила.

Мехкара яхъаш массаза санна дѣахъу Магѣалбика кхале, тѣема сийлен шахъаре Магѣалбике, лалама хъалашка цу тайпара болх дика дѣабахъа таро хул.

«Кхерамзлен ишкола» вѣлашагѣелларашта шийгара новкъостал дир «Тоаркхо» яхача лахара-кѣалхарваккхара тоабо, ПСЧ-1 цѣера-кѣалхарваккхара болхлоша. Цо таро хилийтар, лакха кийчо йолаш, хъалхашка оттадаь хинна декхара ш коацашде.

Яхъаш дѣйихъар массехк даькъа йийкъа. Хъалхарча даькъе яр цѣи ялара оагѣув.

Доакъашхошта хъалхашка оттадаь хинна декхара ш чоалхане дар: цѣи йоаечун гѣирс тѣа а бийха, вада везаш вар из, цул тѣехъагѣа лаьрххѣа бола муш дѣа а бийхка, новкъостал эшаш вар кѣалхарваккхара везаш вар, хий уха марш хъа а яьста, из турбах дѣатасса езаш а вар.

Шоллагѣча даькъе лаьттар кхыдола декхар дар. Цу даькъ тѣа лахара-кѣалхарваккхара болх дѣабахъа безаш бар. Укхаза нах кѣалхарбахъа безар, хиво Юхъоргбоаца гом чу а тесса, уж хъал а баьха, царна эшаш дола новкъостал де дезар.

Кхоалагѣча даькъе лорий новкъостал де дезар. Доакъ-

ашхоша хъагойта дезаш дар, лорий балха даькъ тѣа шоашта фу карагѣдоал, из дар цѣий дистар, хъийдда цѣий соцадар, дега хъал хар.

Яхъашка таро хилар, шоашта фу карагѣдоал ха, чоалханерча хъале мишта хила веза Юмаде.

«Кхерамзлен ишкол» оалача яхъашка хъалхара моттигаш яьхар Соагѣапчарча №30 йолча ишкола йоккхагѣа йолча тоабо, Наьсарен кхален гимназе, №3 йолча Шолжа-Шахъара юкъерча ишколо.

Зѣамагѣа йолча тоабашта юкъе яр Инаркъера №12 йола ишкол, Магѣалбикера №2 йола юкъера ишкол.

Котбаьнараша хъагойтар, кхерамзленна лалашо ярах шоаш дика хкеташ хилар, чоалхане хъал этта моттиг нийс-лойя, фу деза дика Юмадаь шоаш хилар.

Хѣанз царна хъалхаш-

ка латга декхар да, Къилба-седа Хирий мехка, аьтинга бетта 22-27 деношка кхачалца, дѣахъоргѣолча «Кхерамзлен ишкола» бе-беча моттигашта юкъерча яхъашка вай республикан сий лорадар.

Карарча хана, бераш кийчулуш да. Уж да Соагѣапча уллача хъун даькъ тѣа, хий долча моттиге, цѣи яларга кечам беча даькъ тѣа. Дешархой кийча ба, хургѣолча яхъашка, дикача оагѣорахъара шоаш дѣагойта.

ГОБЪЯВЛЕНИЯ

Утерянный аттестат 06АА 0000286, выданный СОШ №4 г. Назрани в 2007 г. на имя Муцольгова Рашида Рашидовича, считать недействительным.

Утерянный аттестат №00624002474771, выданный СОШ №2 г. Сунжа в 2016 г. на имя Харсиевой Макки Аслановны, считать недействительным.

Утерянный диплом, выданный Политехническим колледжем г. Назрани в 2014 г. на имя Наурбиева Хусейна Адамовича, считать недействительным.

Вай штангисташ Ерригроссийски яхъашка котбаьлар

Гаьгенаькъан Мартина

Палгайчен езаца атлетиках болча спортсмена, Москве дѣахъош хиннача Ерригроссийски яхъашка, хъалхара моттигаш яьхар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Палгай Республикан зарбан болх лелабераша.

«Палгайчен коталоний мугѣара цъаьхха а толам тѣакхийтар. Укх деношка Москве вахача шин спортсмена, вай республикан

вѣлашагѣеллача команданна чувоагѣаш, Еригача Россе-ра венача 100 спортсменаца къовсам дѣабихъар, хъалхара моттиг яккха дагахъа.

160 кг, 200 кг дозал хъалъайдеш, дѣахъош хиннача яхъе; Пхъилекъонгий-Юртарча «Динамо» яхача спортивни клуба спортсмена Пхъиленаькъан Азраила цу яхъе хъалхара моттиг яккхар. Йовлой Анзор «Аде Ахьмад» СК викал вар, цо яккхар 13-17 шу даьннарашта юкъе дото майдилг», - йоах хоамо.

